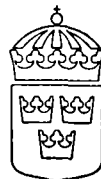

Regeringens proposition

1990/91: 99

om stödet till jordbruket och
livsmedelsindustrin i norra Sverige, m. m.

Prop.
1990/91: 99

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 14 februari 1991.

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Mats Hellström

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om stöd till jordbruket och viss livsmedelsindustri i norra Sverige för tiden den 1 juli 1991 – den 30 juni 1992. Den nuvarande stödområdesindelningen behålls. Stödet till jordbruket i norra Sverige höjs med i genomsnitt 12%. Det stöd till viss livsmedelsindustri som för närvarande finansieras med s. k. prisregleringsmedel finansieras fr. o. m. budgetåret 1991/92 över statsbudgeten.

Vidare tas frågan upp om ett avtal mellan staten och läkemedelsföretag om forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök. Vidare lämnas förslag om startkapital för en ny branschorganisation för kontroll av kvaliteten på matpotatis.

Slutligen innehåller propositionen de förslag till lagändringar som föranleds av regeringens förslag i budgetpropositionen 1991 om en ny myndighet, statens jordbruksverk.

1 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.¹

dels att i 2–4, 6–9 och 13 §§ ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form,

dels att 1, 5 och 15 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

Behörig att utöva veterinäryrket är
a) den som är legitimerad enligt 2 §;

b) den som är av *lantbruksstyrelsen* eller, efter *styrelsens* bemyndigande, av annan myndighet förordnad att tjänstgöra som veterinär;

b) den som är av *statens jordbruksverk* eller, efter *verkets* bemyndigande, av annan myndighet förordnad att tjänstgöra som veterinär;

c) i den utsträckning, som särskilt anges för varje fall, den som enligt 8 § innehar begränsad behörighet att utöva veterinäryrket.

5 §³

Blir legitimerad veterinär på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning av själsverksamheten ur stånd att nöjaktigt utöva veterinäryrket, skall *lantbruksstyrelsen* ofördröjligen återkalla hans legitimation, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Föreligger grundad anledning till antagande att veterinärs legitimation bör återkallas enligt första stycket, äger *lantbruksstyrelsen* efter samråd med socialstyrelsen förordna, att han skall undergå läkarundersökning i den utsträckning som fordras för att hans förmåga att utöva veterinäryrket skall kunna bedömas.

Blir legitimerad veterinär på grund av sinnessjukdom eller annan rubbning av själsverksamheten ur stånd att nöjaktigt utöva veterinäryrket, skall *jordbruksverket* ofördröjligen återkalla hans legitimation, om ej särskilda skäl föranleda annat.

Föreligger grundad anledning till antagande att veterinärs legitimation bör återkallas enligt första stycket, äger *jordbruksverket* efter samråd med socialstyrelsen förordna, att han skall undergå läkarundersökning i den utsträckning som fordras för att hans förmåga att utöva veterinäryrket skall kunna bedömas.

¹ Senaste lydelse av

2 § 1975:73

3 § 1976:607

4 § 1987:998

6 § 1975:684

7 § 1971:1116

8 § 1975:73

9 § 1975:73

13 § 1990:92.

² Senaste lydelse 1971:1116.

³ Senaste lydelse 1971:1116.

Nuvarande lydelse

Förordnas om läkarundersökning enligt andra stycket, äger *lantbruksstyrelsen* återkalla legitimationen för tiden till dess ärendet slutligt avgöres. Vägrar den som skall undersökas att inställa sig till undersökning, skall polismyndighet på *styrelsens* begäran lämna erforderlig handräckning.

Föreslagen lydelse

Förordnas om läkarundersökning enligt andra stycket, äger *jordbruksverket* återkalla legitimationen för tiden till dess ärendet slutligt avgöres. Vägrar den som skall undersökas att inställa sig till undersökning, skall polismyndighet på *verkets* begäran lämna erforderlig handräckning.

15 §⁴

Veterinär som enligt föreskrift som avses i 14 § står under *lantbruksstyrelsens* tillsyn i utövningen av veterinäryrket är skyldig att låta sin verksamhet inspekteras av *styrelsen* eller den *styrelsen* förordnar. Den som hindrar eller undandrar sig inspektion dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Veterinär som enligt föreskrift som avses i 14 § står under *jordbruksverkets* tillsyn i utövningen av veterinäryrket är skyldig att låta sin verksamhet inspekteras av *verket* eller den *verket* förordnar. Den som hindrar eller undandrar sig inspektion dömes till böter, om ej gärningen är belagd med straff i brottsbalken.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

⁴ Senaste lydelse 1975: 73.

2 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:299) om skydd mot flyghavre

Härigenom föreskrivs att i fråga om lagen (1970:299) om skydd mot flyghavre

dels att i 2 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 3 och 4 §§ ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

3 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 1489) om ändring i lagen (1970: 299) om skydd mot flyghavre

Härigenom föreskrivs att i 8 § lagen (1970: 299) om skydd mot flyghavre, i den lydelse paragrafen erhållit genom lagen (1990: 1489) om ändring i nämnda lag, ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

4 Förslag till

Lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1971:392)

Härigenom föreskrivs i fråga om växtförädlarrättslagen (1971:392)¹ dels att i 48 § ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form, dels att 19 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Talan enligt 18 § föres hos *lantbruksstyrelsen* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären annars ej upptages till prövning.

Mot beslut av *lantbruksstyrelsen* får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Föreslagen lydelse

19 §²

Talan enligt 18 § föres hos *statens jordbruksverk* genom besvär inom två månader från beslutets dag. Den som vill anföra besvär skall inom samma tid erlægga fastställd besväravgift vid påföljd att besvären annars ej upptages till prövning.

Mot beslut av *jordbruksverket* får talan föras av sökanden, om beslutet gått honom emot. Talan föres hos regeringsrätten genom besvär inom två månader från beslutets dag.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 48 § 1971:628.

² Senaste lydelse 1971:628.

5 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 1490) om ändring i rennäringslagen (1971: 437)

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990: 1490) om ändring i rennäringslagen (1971: 437)¹

dels att i 100 § i paragrafens lydelse enligt lagen (1990: 1490) om ändring i nämnda lag ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

dels att 99 § i paragrafens lydelse enligt lagen (1990: 1490) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

99 §

Länsstyrelsens beslut enligt 1, 2, 12, 21, 39, 43, 50, 62 och 71 §§, 72 § andra och tredje styckena samt 74, 79, 80, 93 och 97 §§ denna lag får överklagas hos kammarrätten. Länsstyrelsens beslut att bevilja registrering av renmärken får dock inte överklagas.

Länsstyrelsens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos *lantbruksstyrelsen*.

Lantbruksstyrelsens beslut får överklagas hos regeringen.

Länsstyrelsens beslut i övrigt enligt denna lag får överklagas hos *statens jordbruksverk*.

Jordbruksverkets beslut får överklagas hos regeringen.

¹ Lagen omtryckt 1985:919.

6 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning

Härigenom föreskrivs att i 2 § lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

7 Förslag till

Lag om ändring i växtskyddslagen (1972: 318)

Härigenom föreskrivs att i 11 § växtskyddslagen (1972: 318)¹ ordet "lantbruksstyrelsens" skall bytas ut mot "statens jordbruksverks".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 11 § 1990: 93.

8 Förslag till

Lag om ändring i bisjukdomslagen (1974:211)

Härigenom föreskrivs att i 9 § bisjukdomslagen (1974:211)¹ ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 9 § 1990:94.

9 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1974: 226) om prisreglering på fiskets område¹

dels att i 1, 1 a, 6, 11, 14, 17, 23 och 24 §§, orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "fiskeriverket",

dels att i 1, 6, 11, 21 och 23 §§ ordet "jordbruksnämnden" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "fiskeriverket" i motsvarande form,

dels att 13 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

För sådana varor som anges i bilagan till denna lag och som förs ut ur landet skall erläggas utförelseavgift. Avgiften uppbärs av *statens jordbruksnämnd*.

För sådana varor som anges i bilagan till denna lag och som förs ut ur landet skall erläggas utförelseavgift. Avgiften uppbärs av *fiskeriverket*.

Regeringen får meddela föreskrifter om undantag från denna avgiftsskyldighet.

Föreligger avgiftsskyldighet får, om *jordbruksnämnden* inte medger annat, utförelse ske endast om bevis att avgiften har erlagts företes för tullmyndigheten.

Föreligger avgiftsskyldighet får, om *fiskeriverket* inte medger annat, utförelse ske endast om bevis att avgiften har erlagts företes för tullmyndigheten.

Nämnden får som villkor för medgivande enligt tredje stycket föreskriva att säkerhet skall ställas för avgiftsbeloppet.

Verket får som villkor för medgivande enligt tredje stycket föreskriva att säkerhet skall ställas för avgiftsbeloppet.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Lagen omtryckt 1984: 200.

Senaste lydelse av

1 a § 1989: 115

21 § 1985: 112.

10 Förslag till

Lag om ändring i berberislagen (1976:451)

Härigenom föreskrivs i fråga om berberislagen (1976:451)

dels att i 1 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 2 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

11 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 1493) om ändring i lagen (1979: 425) om skötsel av jordbruksmark

Härigenom föreskrivs att 13 § lagen (1979: 425) om skötsel av jordbruksmark, i den lydelse paragrafen har genom lag (1990: 1493) om ändring i nämnda lag, skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos *lantbruksstyrelsen*.

Lantbruksstyrelsens beslut i ett särskilt fall enligt lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos kammarrätten.

Föreslagen lydelse

13 §

Länsstyrelsens beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos *statens jordbruksverk*.

Jordbruksverkets beslut i ett särskilt fall enligt lagen eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får överklagas hos kammarrätten.

12 Förslag till

Lag om ändring i epizootilagen (1980: 369)

Härigenom föreskrivs i fråga om epizootilagen (1980: 369)

dels att i 7 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 9, 11 och 14 §§ ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

13 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m. m.

Härigenom föreskrivs att i 7 § lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m. m. ordet "lantbruksstyrelsens" skall bytas ut mot "statens jordbruksverks".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

14 Förslag till

Lag om ändring i vattenlagen (1983:291)

Härigenom föreskrivs i fråga om vattenlagen (1983:291)¹

dels att i 11 kap. 8 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk".

dels att i 11 kap. 10 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 11 kap. 8 § 1986:326.

15 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1983: 738) om bekämpande av salmonella hos djur

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983: 738) om bekämpande av salmonella hos djur

dels att i 1 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 3 och 4 §§ ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

16 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 1494) om ändring i lagen (1983: 738) om bekämpande av salmonella hos djur

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1983: 738) om bekämpande av salmonella hos djur

dels att i 7 §, i den lydelse paragrafen erhållit genom lagen (1990: 1494) om ändring i nämnda lag, ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form,

dels att 5 §, i den lydelse paragrafen erhållit genom lagen (1990: 1494) om ändring i nämnda lag, skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Lantbruksstyrelsen får besluta att befogenhet som ankommer på *styrelsen* enligt 1 §, 3 § första stycket och 4 § första och andra styckena helt eller delvis skall ankomma på länsstyrelsen.

Föreslagen lydelse

5 §

Jordbruksverket får besluta att befogenhet som ankommer på *verket* enligt 1 §, 3 § första stycket och 4 § första och andra styckena helt eller delvis skall ankomma på länsstyrelsen.

17 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1984: 409) om avgift på gödselmedel

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1984: 409) om avgift på gödselmedel

dels att i 8 § orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "jordbruksverket",

dels att 6 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Tillverkare som avses i 4 § 1 skall vara registrerad som avgiftsskyldig hos *statens jordbruksnämnd*.

Den som inför gödselmedel till landet i större omfattning kan efter ansökan registreras som avgiftsskyldig hos *statens jordbruksnämnd*. Om det finns särskilda skäl, kan även annan som inför gödselmedel registreras som avgiftsskyldig.

Tillverkare som avses i 4 § 1 skall vara registrerad som avgiftsskyldig hos *statens jordbruksverk*.

Den som inför gödselmedel till landet i större omfattning kan efter ansökan registreras som avgiftsskyldig hos *jordbruksverket*. Om det finns särskilda skäl, kan även annan som inför gödselmedel registreras som avgiftsskyldig.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse 1986: 219.

18 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985:295) om foder

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1985:295) om foder
dels att i 4 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens
jordbruksverk".

dels att i 5, 6, 8 och 16 §§ ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot
"jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

19 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 1495) om ändring i lagen (1985: 295) om foder

Härigenom föreskrivs att i 12 och 19 §§ lagen (1985: 295) om foder, i den lydelse paragraferna erhållit genom lagen (1990: 1495) om ändring i nämnda lag, ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form.

20 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1985: 342) om kontroll av husdjur
m. m.

Härigenom föreskrivs att i 6 § lagen (1985: 342) om kontroll av husdjur
m. m. ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jord-
bruksverk".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

21 Förslag till

Lag om ändring i tullagen (1987: 1065)

Härigenom föreskrivs att i 114 § tullagen (1987: 1065)¹ orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 114 § 1990: 400.

22 Förslag till

Lag om ändring i djurskyddslagen (1988: 534)

Härigenom föreskrivs i fråga om djurskyddslagen (1988: 534)¹

dels att i 3 § ordet "lantbruksstyrelsen" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 4, 6–8, 10–12, 14, 15, 17–20, 24, 25, 38 och 39 §§ samt punkten 4 i övergångsbestämmelserna till lagen ordet "lantbruksstyrelsen" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av

7 a § 1990: 628

24 § 1990: 628

25 § 1990: 628.

23 Förslag till

Lag om ändring i tullregisterlagen (1990: 137)

Härigenom föreskrivs i fråga om tullregisterlagen (1990: 137)¹
dels att i 4 § orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk".

dels att i 7 § orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

¹ Senaste lydelse av 7 § 1990: 1143.

24 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990: 615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990: 615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

dels att i 7 § orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 7, 11 och 12 §§ ordet "jordbruksnämnden" i olika böjningsformer skall bytas ut mot "jordbruksverket" i motsvarande form.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

25 Förslag till

Lag om ändring i lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

dels att i 5 § orden "statens jordbruksnämnd" skall bytas ut mot "statens jordbruksverk",

dels att i 7 § ordet "jordbruksnämnden" skall bytas ut mot "jordbruksverket".

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1991.

Jordbruksdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 februari 1991

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, S. Andersson, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Johansson, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Freivalds, Wallström, Lööw, Persson, Molin, Sahlin, Larsson

Föredragande: statsrådet Hellström

Proposition om stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige, m. m.

1 Inledning

Regeringen uppdrog genom beslut den 11 januari 1990 åt statens jordbruksnämnd att utreda hur prisstödet till jordbruket i norra Sverige i fortsättningen tekniskt bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet. I uppdraget ingick också att föreslå hur de stöd till livsmedelsindustrin i norra Sverige, som nu lämnas inom ramen för prisregleringen, skall kunna samordnas med prisstödet till jordbruket i norra Sverige. Jordbruksnämnden fick vidare i uppgift att föreslå justeringar i den geografiska områdesindelningen och vid behov föreslå förändringar i beräkningsmodellen. I uppdraget ingick också att lämna förslag beträffande prisstödet principiella konstruktion samt till förändringar som innebär att de beredskapsmässiga och regionalpolitiska syftena med stödet uppnås. Slutligen skulle kostnadskonsekvenserna för statsbudgeten redovisas.

Regeringen gav den 28 juni 1990 statens jordbruksnämnd i uppdrag att utreda stödet till getnäringen samt stödet till får- och lammköttproduktionen inom ramen för prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

I skrivelse den 6 juni 1990 redovisade jordbruksnämnden vissa bedömningar av behovet av justeringar av metoden för beräkning av merkostnader i jordbruket samt en preliminär redovisning av behovet av material för beräkning av merkostnader inom livsmedelsindustrin. Dessutom redovisades en kostnadsjämförelse mellan produktion och beredskapslagring.

Jordbruksnämnden lämnade i skrivelse den 13 september 1990 förslag till stöd till getnäringen och till produktionen av får- och lammkött.

I skrivelse den 27 november 1990 lämnade jordbruksnämnden en översyn av den geografiska områdesindelningen och förslag till en ny utformning av denna. Nämnden har även överlämnat ett särskilt yttrande från ledamöterna Genfors och Lundkvist samt en skrivelse från jordbruksnämndens konsumentdelegation. Till protokollet i detta ärende bör fogas en sammanfattning av jordbruksnämndens utredning samt de båda yttrandena som *bilaga 1*.

Lantbrukarnas riksförbunds norrlandsgrupp har i skrivelse redovisat synpunkter på jordbruksnämndens förslag om ny områdesindelning samt stödets nivå under budgetåret 1991/92. Kommunerna Dals-Ed, Åmål, Pajala och Norsjö, Älvsborgs län, Norrbottens och Gävleborgs potatisodlareföreningar, Norrmejerier, Överluleå LRF-avdelning samt lantbruksnämnden i Västerbottens län har inkommit med skrivelser angående jordbruksnämndens förslag till ny områdesindelning. Skrivelser gällande stöd till rådgivning och viss produktion har inkommit från lantbruksnämnden i Västerbottens län, Sveriges potatisodlares norra regionstyrelse, Norrbottens läns potatisodlareförening samt Sveriges pålsdjursuppfödarens riksförbund. Skrivelse från Hudiksvalls kommun har inkommit angående utbetalningsbestämmelser för pristillägget på kött.

I skrivelse den 27 november 1990 lämnade jordbruksnämnden förslag till vissa mindre förändringar i den nuvarande stödområdesindelningen. Skrivelsen bör fogas till protokollet som *bilaga 2*.

I skrivelse från jordbruksnämnden den 11 januari 1991 redovisas förslag till uppräknig av stödet för budgetåret 1991/92 baserat på merkostnadsberäkningar och ett mer detaljerat förslag till utformning av stödet. Slutligen görs en beräkning av budgetbelastningen för budgetåret 1991/92. Utredningen bör fogas till protokollet som *bilaga 3*.

Jordbruksnämnden lämnade i skrivelse den 12 februari 1991 dels en stödberäkning med utgångspunkt i nuvarande stödområdesindelning, dels en redogörelse för effekter för jordbruket i norra Sverige av tvåprissystemets avskaffande. Skrivelsen bör fogas till protokollet som *bilaga 4*.

I årets budgetproposition (prop. 1990/91:100 bil. 11) har regeringen föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1991/92 till Prisstöd till jordbruket i norra Sverige beräkna ett förslagsanslag på 660 000 000 kr. Jag anhöller att nu få ta upp dessa frågor.

2 Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige

2.1 Allmänna utgångspunkter

Jordbruket i norra Sverige har stor betydelse från många synpunkter. Regional- och sysselsättningspolitiskt spelar jordbruket en viktig roll som bas för annan sysselsättning och genom att det bidrar till ett levande kulturlandskap som underlättar bosättning i glesbygd. Av klimatskäl är intensiteten lägre i jordbruksproduktionen i norra Sverige, vilket innebär vissa miljömässiga fördelar. Erfarenheterna från kärnkraftsolyckan i Tjernobyl visar även på behovet av att sprida produktionen för att minska dess sårbarhet vid katastrofer, kriser och även i ofred. Vår försörjningsberedskap underlättas om vi sprider såväl primär- som industriproduktion över hela vårt land. Jordbruksproduktion har också särskild beredskapsmässig betydelse i övre Norrland.

Jag vill understryka att det är den samlade bedömningen av fördelarna med en produktion även i norra Sverige, som ligger till grund för det

särskilda prisstödet till produktionen i dessa landsdelar. Enligt min mening är detta särskilt viktigt att understryka mot bakgrund av de återkommande kraven på att utöka stödområdet. Det är således inte enbart sämre avkastning som motiverar ett särskilt stöd. Avgörande är de samlade regional-, sysselsättnings-, miljö- och beredskapspolitiska övervägandena. Därvidlag ger merkostnaderna, som även beror på andra faktorer än avkastningen, ett underlag för att bedöma stödets nivå.

Riksdagen beslutade i juni 1990 om en ny livsmedelspolitik (prop. 1989/90: 146, JoU25, rskr. 327). Beslutet innebär en övergång till ett mer marknadsinriktat system. Jordbruket skall ersättas endast för efterfrågade varor och tjänster och jordbruksproduktionen skall i princip vara underkastad samma villkor som andra näringar. Beslutet innebär att prisstödet roll som livsmedelspolitiskt medel tonas ned. För att bibehålla en god livsmedelsberedskap, värna om miljön och uppnå en regional fördelning av sysselsättning och välfärd, förstärks i stället de riktade åtgärderna för att nå dessa mål. Den interna regleringen – inkl. den kollektiva exportfinansieringen – avvecklas med början den 1 juli 1991. Beslutet innebär att den regionalpolitiska profilen i livsmedelspolitiken skärps. Stödet till jordbruket kanaliseras i större utsträckning till norra Sverige och till glesbygder.

När det gäller jordbruket i norra Sverige innebär beslutet att prisstödet konstruktion i huvudsak skall behållas. Prisstödet skall liksom hittills anpassas till utvecklingen av merkostnaderna i norra Sverige. Avstämningen av merkostnaderna skall i fortsättningen göras en gång per år. Priserna på jordbruksprodukter kan i vissa fall komma att sjunka till följd av den interna avregleringen. Sådana prisförändringar skall enligt riksdagsbeslutet inte tillåtas påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad. Därmed undantas i princip norra Sverige från den produktionsanpassning som följer av den livsmedelspolitiska reformen.

Riksdagsbeslutet innebär vidare att det stöd till livsmedelsindustrin i norra Sverige som för närvarande finansieras med regleringsmedel skall samordnas med prisstödet och fr. o. m. budgetåret 1991/92 finansieras med budgetmedel.

Vidare beslutade riksdagen att åtgärder skulle vidtas för att bevara förutsättningarna för äggproduktion i norra Sverige.

Utgångspunkten för den uppräknings av stödet som jag i det följande föreslår är ökningen av merkostnaderna för produktion av jordbruksprodukter i norra Sverige. Detta medför en uppräknings av stödnivån för jordbruket med i genomsnitt 7%. Beräkningarna har gjorts på samma sätt som tidigare och avser utvecklingen t. o. m. år 1990. Jordbruksnämndens beräkningar visar att lönsamheten i det norrländska jordbruket har sjunkit mellan budgetåret 1988/89 och år 1990. Riksdagsbeslutet innebär att lönsamheten i det norrländska jordbruket skall skyddas mot prisförändringar som är en effekt av avregleringen. Den avreglering av jordbruket som riksdagen har beslutat om påbörjas den 1 juli 1991. Den lönsamhetsför-sämring som jordbruksnämnden har beräknat har alltså andra orsaker än jordbrukets avreglering.

Orsakerna till lönsamhetsförsämringen är många. En av orsakerna torde vara avskaffandet av tvåprissystemet den 1 juli 1989. Enligt riksdagens beslut i samband med att tvåprissystemet avskaffades skulle utvecklingen för mjölkproducenter i norra Sverige och för små mjölkproducenter följas noggrant och åtgärder övervägas om dessa påverkades negativt. Jordbruksnämnden fick regeringens uppdrag att särskilt följa utvecklingen för dessa kategorier och ha hög beredskap att vidta erforderliga åtgärder. Om utvecklingen var sådan att beslut av regeringen skulle behövas, skulle nämnden snarast anmäla detta till regeringen.

Jordbruksnämnden har i en särskild rapport (bilaga 4) redovisat effekter för norra Sverige av tvåprissystemets avskaffande. Nämnden bedömer att en stor del av den noterade lönsamhetsförsämringen beror på tvåprissystemets avskaffande. I jordbruksnämndens förslag till stöd under budgetåret 1991/92 föreslås inga speciella åtgärder med anledning av detta. De effekter som uppkommit genom avskaffandet av tvåprissystemet är enligt nämndens bedömning beaktade redan vid avvägningen av stödet för innevarande budgetår.

Vissa åtgärder har redan vidtagits för att dämpa effekterna för norra Sverige av tvåprissystemets avskaffande. Redan i samband med att riksdagen godkände avskaffandet gjordes med hänsyn till detta en förstärkning av det särskilda åtgärdsprogrammet med 20 milj. kr. från utomrumsmedel.

I samband med beslutet om en ny livsmedelspolitik behandlade riksdagen ett antal motioner med yrkanden om särskilda åtgärder för norra Sverige för att dämpa effekterna av tvåprissystemets avskaffande. Riksdagen ansåg att de åtgärder som då vidtogs hade en god grund för en förbättrad lönsamhet för norrlandsjordbruket och att syftet med dessa motioner därmed i väsentlig utsträckning kunde anses tillgodosedda. Riksdagen hänvisade därvid till uppräknningen av prisstödet med 6 % för budgetåret 1990/91, förlängningen av det särskilda åtgärdsprogrammet t. o. m. budgetåret 1991/92 samt till det ökade kobidraget som innebar en ökning med 115 milj. kr. för norra Sverige.

Det jag nu har anfört visar att särskilda åtgärder redan har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av tvåprissystemets avskaffande. För egen del anser jag dock att en uppjustering av stödet bör göras, eftersom lönsamheten sjunkit trots den justering av stödnivån som genomförts. Jag anser det vara rimligt att nu beakta en del av den av jordbruksnämnden bedömda effekten för mjölkproduktionen.

Jordbruksnämnden påpekar att orsakerna till lönsamhetsförsämringen kan vara många. Faktorer som, förutom avskaffandet av tvåprissystemet, kan ha påverkat prisutvecklingen är minskad konsumtion i Sverige, ändrade exportpriser och produktivitetsutvecklingen. Det är emellertid omöjligt att exakt avgöra till vilken del lönsamhetsförsämringen beror på att tvåprissystemet har upphört. Nämndens egna uppskattningar tyder på att det kan röra sig om 65–75 % av lönsamhetsförsämringen. I det följande föreslår jag en extra uppräkning av prisstödet för mjölk med 34 milj. kr. Detta motsvarar ca hälften av lönsamhetsförsämringen fr. o. m. den 1 juli 1989, till följd av tvåprissystemets avskaffande. Jag har därvid utgått från effekterna för mjölk samt 65 % av lönsamhetsförsämringen i denna del.

Detta innebär en ökning av prisstödet till mjölkproducenterna med i genomsnitt 6,5 %, utöver den höjning som föranleds av ökade merkostnader.

I övrigt anser jag inte att lönsamhetsförsämringen bör föranleda någon uppräknig av stödet, eftersom den har inträffat innan avregleringen har påbörjats och således inte är en effekt av denna.

Våren 1989 träffades inom ramen för GATT-förhandlingarna en överenskommelse som bl. a. innebar att prisstödet till jordbruket inte skulle höjas under förhandlingarnas gång. Riksdagen beslutade med hänsyn till denna överenskommelse att behålla prisstödet oförändrat och att temporärt betala ut viss ersättning till lantbrukarna som ett bidrag per djur (prop. 1988/89: 140, JoU21, rskr. 322). Samma hantering beslutades för stödet till jordbruket i norra Sverige.

Enligt tidsplanen för förhandlingarna skulle de ha avslutats i december 1990. Det var emellertid inte möjligt att nå en uppgörelse vid det ministermöte som då hölls, men förhandlingarna fortsätter under våren 1991. Det är för närvarande inte möjligt att bedöma när förhandlingarna kan avslutas.

Det nuvarande stödet till jordbruket i norra Sverige utbetalas i dag till en del som ett bidrag per djur. Jag avser att senare i vår återkomma i fråga om utbetalningssätt för budgetåret 1991/92, i samband med att jag tar upp frågan om de djurbidrag som lämnas i hela landet.

En väsentlig fråga i GATT-förhandlingarna på jordbruksområdet är vilket stöd som skall omfattas av de åtaganden om neddragningar som skall göras. Stöd för vissa specifika ändamål förutses komma att undantas från dessa åtaganden. Det kan t. ex. röra sig om stöd som lämnas av miljöskäl eller av regionalpolitiska skäl. Förhandlingarna handlar också om hur sådant stöd skall betalas ut för att tillhöra den kategori som inte skall omfattas av åtagandena om neddragning. Enligt svensk uppfattning bör regionalpolitiskt motiverat prisstöd, till en avgränsad del av landet eller en begränsad produktion, kunna tillhöra denna kategori. Detta synsätt delas av framför allt övriga nordiska länder, medan det har mött motstånd från andra håll. Frågan kommer att avgöras i ett jordbruksavtal inom GATT.

Utfallet av förhandlingarna har således stor betydelse för den framtida utformningen av stödet till norra Sverige. Förhandlingarna mellan EFTA-länderna och EG om ett europeiskt samarbetsområde (EES) har inte omfattat jordbrukspolitik. Någon närmare diskussion om olika stöd till jordbruket har därför inte heller förekommit. Förmodligen kommer dock en eventuell svensk EG-anslutning att ändra förutsättningarna för regionalpolitiskt motiverade stöd av denna typ.

Mot bakgrund av vad jag nu har anfört anser jag det vara olämpligt att för närvarande genomföra större förändringar av prisstödet eller stödet till förädlingsindustrin i norra Sverige. Detta gäller såväl stödets konstruktion som områdesindelningen. Eventuella förändringar bör anstå till dess att den internationella situationen har klarnat, så att även dessa faktorer kan vägas in i den totala bedömningen av hur stödet fortsättningsvis skall utformas.

2.2 Strukturutvecklingen

Avkastningen i mjölkproduktionen i norra Sverige är i stort sett jämförbar med den i övriga delar av landet. Avkastningsökningen uppgår till ca 2% per år. Avkastningen inom växtodlingen är däremot lägre än i övriga landet. För korn och havre är avkastningen i norra Sverige mellan 60 och 75% av den genomsnittliga avkastningen i hela Sverige och för vallodling mellan 60 och 85%.

Invägningen av mjölk till mejerierna har minskat med i genomsnitt 6% i hela landet från perioden september-november 1989 till samma period 1990. Invägningen till mejerierna inom stödområdet har minskat med knappt 8%. Åkerarealen och djurantalet har minskat sedan år 1983 i hela landet. Beträffande djurantalet har norra Sverige följt samma utveckling som resten av landet. Antalet kor har minskat med 16% i hela landet under perioden 1983–1990, medan antalet nötkreatur totalt minskat något mindre.

Mejerierna i stödområdet har i genomsnitt endast haft marginellt sämre betalningsförmåga än det vägda genomsnittet för hela landet under perioden 1987–1990, innan prisstödet har beaktats. Sammantaget kan konstateras att strukturutvecklingen och betalningsförmågan i norra Sverige inte skiljer sig nämnvärt från den i övriga landet.

Av nuvarande antal mjölkleverantörer i hela landet har 10% ansökt om omställningsbidrag. För norra Sverige är andelen något lägre, men dessa producenters leveranser är i genomsnitt något större än i resten av landet. Även anslutningen till avvecklingsersättningen (s.k. mjölkpension) för mjölkproducenter mellan 60 och 65 år är något lägre i norra Sverige än i övriga delar av landet. Genomsnittsleveranserna för de som ansluter sig är också lägre i norra Sverige.

2.3 Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige budgetåret 1991/92

2.3.1 Områdesindelningen

Mitt förslag: Den nuvarande stödområdesindelningen för jordbruket och livsmedelsindustrin skall gälla även under budgetåret 1991/92. Stöd till livsmedelsindustrin skall dock endast lämnas inom prisstödsområdet för jordbruket.

Statens jordbruksnämnds förslag: Jordbruksnämnden föreslår att det totala stödområdet indelas i fyra delar med ledning av de skillnader i ekonomiska förutsättningar som föreligger och att stödområdesindelningen knyts till den skördeområdesindelning som gäller sedan år 1989 (se karta 3 i bilaga 1). Denna indelning skall enligt förslaget gälla för all prisstödsberättigad produktion inom jordbruket och för stödet till livsmedelsindustrin. Jordbruksnämnden föreslår vidare att en kompensation skall utgå under en övergångsperiod på tre år till jordbrukare som får ett

sänkt stöd till följd av förändringarna. För jordbrukare vars prisstöd helt bortfaller föreslås en stegvis avtrappning av prisstödet med en tredjedel per år under tre år. Enligt jordbruksnämnden bör den nya stödområdesindelningen gälla fr. o. m. den 1 juli 1991.

Jordbruksnämnden redovisar fyra utgångspunkter som bör beaktas vid utformningen av stödområdena. Dessa innebär att indelningen bör vara grundad på statistiska uppgifter, antalet områden bör vara litet, indelningen bör vara robust, dvs. den bör utformas så att den kan förbli oförändrad under en längre period och indelningen bör inte strida mot internationella åtaganden.

Jordbruksnämnden har även lämnat förslag till mindre justeringar inom nuvarande stödområdesindelning. Förslaget återges i sin helhet i bilaga 2.

Skälen för mitt förslag: Jag återkommer senare (avsnitt 2.3.2) med en översikt av de olika stöd som utgår till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige. I det följande redovisar jag endast enligt vilken områdesindelning de utbetalas.

För närvarande skiljer sig områdesindelningen åt mellan jordbruket och livsmedelsindustrin och även mellan olika produktionsgrenar.

Det nuvarande stödområdet för prisstödet för mjölk och kött, som utgör den helt dominerande delen av stödet, är uppdelat i fem delområden som framgår av karta 1 i bilaga 1 (1, 2a, 2b, 3 och 4). För kött behandlas stödområde 2a och 2b som ett område. Stödområdet bygger på den skördeområdesindelning som gällde t. o. m. år 1988 och låg till grund för skördeskadeskyddet. I denna var antalet skördeområden i hela landet 420. Den nya skördeområdesindelningen, som gäller sedan år 1989, har 106 skördeområden. Antalet skördeområden inom det prisstödsberättigade området uppgår, enligt jordbruksnämndens förslag, till ca 30.

Stödet till getnäringen lämnas inom Norrbottens, Västerbottens, Väster-norrlands, Jämtlands, Kopparbergs, Gävleborgs och Värmlands län. Stödet till matpotatisodlingen lämnas inom samma område utom till Värmlands län.

Inte heller för livsmedelsindustrin tillämpas en gemensam områdesindelning. Stödet till mejerier utgår till enskilda mejeriföreningar och är beräknat med utgångspunkt i transportförhållandena, där merkostnader för in- och uttransporter är beaktade. Stödområdet för slakterier är indelat i fem områden (A, B, C, D och E, se bilaga 1, karta 2). Kostnadstillägg och extra sanitetstillägg lämnas inom områdena A, B, C och D. Ett extra packeribidrag för ägg lämnas inom Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län.

Ledamöterna Genfors och Lundkvist i jordbruksnämndens styrelse föreslår i ett särskilt yttrande att den nuvarande områdesindelningen tillämpas även för budgetåret 1991/92. Konsumentdelegationen ställer sig positiv till jordbruksnämndens förslag till ny områdesindelning. I ett flertal skrivelser föreslås att nuvarande stödområdesindelning bibehålls för såväl jordbruket som förädlingsindustrin.

Skördeområdena enligt den nu gällande skördeområdesindelningen är som tidigare nämnts färre till antalet och därmed större till ytan än enligt den tidigare indelningen. Detta innebär att avkastningen nu varierar mer

mellan olika delar av ett område. Omfördelningseffekterna för mjölkproduktionen till följd av förslaget framgår av bilaga 1, karta 4.

Jag delar jordbruksnämndens uppfattning om de kriterier som bör utgöra utgångspunkt för en framtida stödområdesindelning. Däremot anser jag inte att en ny områdesindelning måste införas redan nästa budgetår. Inte heller de justeringar inom den nuvarande stödområdesindelningen, som jordbruksnämnden föreslår, bör genomföras nu. Som jag redan nämnt, anser jag att den internationella utvecklingen bör avvaktas innan större eller principiellt viktiga förändringar genomförs. Förutsättningarna för att behålla den nuvarande stödområdesindelningen bedömer jag åtminstone för en period framåt som relativt goda. Jordbruksnämnden bör dock vidareutveckla ett förslag utifrån de angivna kriterierna. Jag föreslår följaktligen att inga förändringar av områdesindelningen nu görs. De nuvarande stödområdesindelningarna för mjölk, kött och övriga jordbruksprodukter bör således gälla även under budgetåret 1991/92.

Stöd bör emellertid lämnas endast inom det nuvarande området för prisstödet till jordbruket. Detta medför att sydgränsen för stödet till livsmedelsindustrin bör anpassas till sydgränsen för jordbruket. Detta innebär för slakterier att stöd inte skall utgå till område D (se bilaga 1, karta 2) och att sydgränsen för område C skall följa sydgränsen för stödet till jordbruket. De delar av Älvsborgs och Örebro län som nu tillhör område D kommer därmed att föras till område C.

Jag anser vidare att kostnadstillägget till mejerier skall utbetalas på samma sätt som hittills, dvs. företagsbaserat. Stödet utgår i dag för varje mejeriförening med hänsyn till deras specifika transportförhållanden. Ett icke företagsspecifikt stöd har vissa fördelar genom att det stimulerar effektiviseringar. Några förändringar bör dock inte genomföras förrän jordbruksnämnden ytterligare har analyserat mejeriindustrins merkostnader i norra Sverige.

2.3.2 Stödet budgetåret 1991/92

Mitt förslag: Prisstödet till jordbruket i norra Sverige skall höjas med i genomsnitt 12 % budgetåret 1991/92. Detta innebär en beräknad kostnad för stödet till jordbruket på totalt 763 milj. kr. Stödet till livsmedelsindustrin skall uppgå till 76 milj. kr. under budgetåret 1991/92. Den totala utgiften för stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige beräknas under budgetåret 1991/92 uppgå till 839 milj. kr.

Ett stöd riktat direkt till äggproduktionen skall införas den 1 juli 1991. Ett packeribidrag skall lämnas till äggpackerier. Det extra utjämningsbidraget för mjölk skall ingå i pristillägget.

Statens jordbruksnämnds förslag: I jordbruksnämndens förslag baseras beräkningarna på den av jordbruksnämnden föreslagna områdesindelningen. Jordbruksnämnden föreslår en höjning av prisstödet till jordbru-

ket med i genomsnitt 8 %, varav 5 milj. kr. – motsvarande 1 procentenhet – är en kompensation för ändrad stödområdesindelning. Kostnaden för stödet till livsmedelsindustrin beräknas till 73 milj. kr.

Skälen för mitt förslag: Prisstöd till jordbruket lämnas nu som pristillägg på mjölk som levereras till mejeriförening och på veterinärbesiktigat kött av nöt, kalv, svin och får. En del av stödet utbetalas sedan budgetåret 1989/90 som ett bidrag per djur. Stöd till smågrisproduktionen ges som ett årligt bidrag per sugga. Getnäringen erhåller ett stöd per år och mjölkproduccerande get. Stöd till matpotatisodlingen lämnas med ett belopp per hektar och år.

Utbetalning av pristillägget på kött sker i dag via slakterierna. Kritik har framförts mot att systemet har missbrukats på grund av detta förfarings-sätt, genom att stöd har utbetalats för slaktdjur som inte producerats inom det stödområde som uppgivits. För närvarande pågår inom jordbruks-nämnden ett arbete med att utveckla alternativa former för utbetalning, eventuellt som direkta utbetalningar till producenten, samt former för skärpt kontroll.

Stödet till livsmedelsindustrin i norra Sverige finansieras för närvarande med medel inom ramen för prisregleringen, men skall enligt riksdagens beslut (prop. 1989/90: 146, JoU25, rskr. 327) samordnas med det statliga prisstödet och finansieras med statsbudgetmedel fr. o. m. den 1 juli 1991. Stödet till mejeriindustrin utgörs nu av det extra regionala kostnadstillä-gget per kg, som skall täcka merkostnader för ut- och intransporter, samt av ett bidrag till vissa mejeriföreningar för fraktkostnader för uttransporter av mjölk och grädde till butiker. Till mejeriföreningarna utbetalas också ett extra utjämningsbidrag, som syftar till att kompensera mjölkproducent-erna. Slakteriindustrin erhåller ett kostnadstillägg per kg. Ett extra sani-tetstillägg för norra Sverige lämnas också till slakterierna. Till äggpackeri-branschen i norra Sverige utbetalas ett extra packeribidrag. Ett bidrag till slakt av värphöns utgår till ett företag och finansieras med budgetmedel. I årets budgetproposition (1990/91: 100 bil. 11) har jag beräknat kostnaden till 134,7 milj. kr. Jag har i detta räknat in kostnaderna för de regionala bidragen till mejeri- och slakteriindustrin, det extra utjämningsbidraget, det extra packeribidraget samt det extra sanitetstillägget. Med oförändrad nivå på dessa stöd kan kostnaden för budgetåret 1991/92 nu beräknas till 126 milj. kr.

Jordbruksnämndens förslag innebär en uppräknning av stödet motsva-rande ökningen av merkostnaderna i norra Sverige. Detta medför att lönsamheten i det norrländska jordbruket utvecklas på samma sätt som i jordbruket i referensområdet. Nämnden anser att detta inte bör föranleda någon justering av prisstödet eftersom förändringen skett före avregle- ringens början. Nämnden anser inte heller att tvåprissystemets avskaffan- de bör föranleda någon ytterligare uppjustering av prisstödet. I en särskild rapport om effekter av tvåprissystemets avskaffande bedömer nämnden emellertid att en stor del av lönsamhetsförsämringen beror på detta.

Förslaget innebär vidare att det extra utjämningsbidraget upphör och att motsvarande höjning görs av pristillägget för mjölk samt att stödområde 4 liksom tidigare skall utgöra ett avtrappningsområde och pristilläggen där

reduceras med en tredjedel. Jag har inga erinringar mot nämndens förslag i dessa delar.

Lantbrukarnas riksförbunds norrlandsgrupp har kommit in med en skrivelse i vilken förbundet föreslår att utöver den kompensation som föranleds av ökade merkostnader skall ersättning lämnas även för att bibehålla den lönsamhet som uppmättes budgetåret 1988/89. Enligt förbundet bör denna utgångspunkt användas för beräkningarna eftersom det var den senaste beräkning som förelåg vid riksdagsbeslutet år 1990 samt att förändringarna däremellan till stor del beror på tvåprissystemets avskaffande, vars effekter bör kompenseras. Enligt jordbruksnämnden beror en stor del av lönsamhetsförsämringen på att tvåprissystemet upphörde. En del av skillnaden i beräknad täckningsgrad beror dock enligt nämnden på en teknisk förändring i modellen och är inte ett uttryck för försämrad lönsamhet.

För egen del anser jag, vilket jag i det föregående (avsnitt 2.1) redogjort för, att, utöver uppräknningen på grund av ökade merkostnader, en uppräknning bör ske för en del av den lönsamhetsförsämring som skett till följd av tvåprissystemets avskaffande. Enligt min bedömning är en ersättning på totalt 34 milj. kr. en rimlig kompensation för denna effekt. Av den höjning av stödnivån för jordbruksprodukter med i genomsnitt 12% som jag föreslår, utgör 5 procentenheter kompensation för avskaffandet av tvåprissystemet. Den höjning som föranleds av tvåprissystemets avskaffande bör i sin helhet tillfalla mjölkproducenterna och således höja pristillägget på mjölk, vilket innebär en höjning med 6,5% utöver höjningen för ökade merkostnader. Den totala utgiften för stödet till jordbruket beräknas därmed uppgå till 763 milj. kr. under budgetåret 1991/92. Beräkningen av utgiften bygger på jordbruksnämndens prognos om en minskning av mjölkproduktionen med 5%. Inträffar ingen minskning blir kostnaden 30 milj. kr. högre än den jag har beräknat.

Jag anser att stödet till livsmedelsindustrin för budgetåret 1991/92 bör uppgå till 76 milj. kr., vilket innebär en oförändrad stödnivå jämfört med innevarande år. Förslaget avviker med 3 milj. kr. från jordbruksnämndens förslag. Detta beror på att nämnden föreslår att det extra sanitetstillägget avskaffas. Enligt min bedömning bör det extra sanitetstillägget utbetalas även under budgetåret 1991/92, eftersom det i likhet med övriga stöd till livsmedelsindustrin är till för att täcka merkostnader för transporter. Enligt mitt förslag uppgår kostnadstillägget för mejerier till 46 milj. kr., kostnadstillägget och sanitetstillägget för slakterier till 28 milj. kr. och packeribidraget till 2 milj. kr. Jordbruksnämnden bör bemyndigas att utifrån dessa belopp avgöra bidragets storlek per enhet för resp. bransch, eftersom kartläggningen av merkostnaderna inom livsmedelsindustrin ännu inte är fullständig. Den totala kostnaden nästa budgetår för stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige beräknas med mitt förslag till 839 milj. kr., vilket motsvarar en total höjning av stödnivån för jordbruket och livsmedelsindustrin med ca 11% och en utgiftsökning på 53 milj. kr.

Anslaget beräknas därmed höjas från 660 milj. kr. till 839 milj. kr. Av höjningen med 179 milj. kr. är 126 milj. kr. föranledda av att stöd som

tidigare betalats av regleringsmedel fr. o. m. budgetåret 1991/92 betalas över statsbudgeten. Av detta utgör i sin tur 76 milj. kr. stöd till industrin och 50 milj. kr. stöd till jordbruket. Resterande del av höjningen på 179 milj. kr., dvs. 53 milj. kr., är beräknad kostnadsökning för det prisstöd som för närvarande finansieras över anslaget.

Uppskattningen av merkostnaderna för slakterier tyder inte på att merkostnaderna för nöt, svin och får skiljer sig så mycket att de kan motivera en differentiering på djurslag vid utbetalningen av kostnadstillägget. Jag delar därför jordbruksnämndens bedömning att kostnadstillägget bör vara detsamma för samtliga djurslag.

Jordbruksnämnden föreslår vidare att bidraget till slakt av värphöns avskaffas. Jag delar här jordbruksnämndens bedömning.

Jordbruksnämnden har, i enlighet med uppdraget från regeringen, utrett stödet till getnäringen samt stödet till får- och lammproduktionen. Jordbruksnämnden föreslog i utredningen att stödet till getnäringen borde höjas till 700 kr. per get. Jordbruksnämnden föreslog ingen ytterligare justering i pristillägget för får- och lammkött. Regeringen har beslutat att, i enlighet med jordbruksnämndens förslag, stödet till getnäringen fr. o. m. den 1 december 1990 skall uppgå till 700 kr. per mjölkande get i alla de stödberättigade länen. Enligt jordbruksnämnden motsvarar det ungefär livdjurspriset på getter.

Stödet till getnäringen infördes budgetåret 1978/79 med ett bidrag per mjölkproducerande get. Stöd lämnas till företag med minst fem mjölkproducerande getter. Antalet getter som berättigade till bidrag uppgick budgetåret 1989/90 till 2 100. Stödet per get har de senaste åren höjts kraftigt. Höjningen mellan budgetåren 1988/89 och 1989/90 uppgick till ca 50 % och mellan budgetåren 1989/90 och 1990/91 till ca 40 %. Stödet har följaktligen mer än fördubblats på två år. Som framgått av vad jag tidigare anfört (avsnitt 2.3.1) innebär mitt förslag att stödet till getnäringen lämnas inom det länsbaserade stödområdet även under budgetåret 1991/92. Stödnivån för budgetåret 1991/92 bör vara oförändrad med tanke på de stora höjningarna de senaste två åren. Enligt min bedömning bör inte heller någon differentiering för norra och södra delen av stödområdet göras nu. Jag delar jordbruksnämndens bedömning att stödet till får- och lammköttproduktionen inte behöver höjas utöver den generella höjningen.

Jag föreslår i enlighet med jordbruksnämndens förslag att ett stöd riktat direkt till äggproducenterna i norra Sverige införs den 1 juli 1991 och att stödet till äggpackerierna reduceras i motsvarande grad. I norra Sverige finns enligt lantbruksregistret totalt 1 625 företag med höns och de utgör 12 % av det totala antalet företag med höns. Ett företag med ca 10 000 höns kan beräknas ge heltidssysselsättning åt en person. Eftersom stödet bör rikta sig till de producenter som inte satsar endast en marginell del av sin tid i äggproduktionen, bör en gräns på 1 000 höns användas. För att motverka tröskleffekter bör stöd utbetalas endast för antalet höns utöver 1 000. Stödet bör uppgå till 12,30 kr. per insatt höna i stödområde 1, 2a och 2b och till 4,50 kr. per insatt höna i stödområde 3 och 4. Minsta belopp för utbetalning bör vara 500 kr. Jordbruksnämnden bör bemyndigas att utforma de närmare villkoren för utbetalning av stödet till äggproducenterna.

Stödet till matpotatisodlingen bör i enlighet med jordbruksnämndens förslag räknas upp med 7,5% enligt PM-index, reducerat dels för en produktivitetsökning på 1%, dels för inkomststödet på 700 kr. per ha. Nettohöjningen blir då 275 kr. per ha i hela stödområdet. Anledningen till att en reduktion för inkomststödet bör göras är att uppräkningsen på 7,5% avser en uppräknings av hela kostnaden för produktionen och inte endast merkostnaden gentemot mellersta Sverige.

2.3.3 Beräkningsmodellen

Den modell som används för att beräkna stödnivån går ut på att uppskatta merkostnaderna för jordbruket i norra Sverige jämfört med mellersta Sverige. Utgångspunkten är ett nät av typföretag inom stödområdet och i ett referensområde i Mellansverige. Modellkalkylerna utgår från effektiva företag. Det mjölk- och köttproducerande typföretaget har 21 mjölkkor och det antas att en tredjedel av fodersädsbehovet produceras inom det egna företaget. Arbetsbehovet beräknas enligt normalt för vegetabilie- och animalieproduktion. För slaktsvin grundar sig beräkningarna på typföretag med omgångsvis uppfödning av 400 slaktsvin och för smågrisar på typföretag med ca 60 suggor, vilka producerar ca 1 000 smågrisar per år.

I beräkningarna används täckningsgraden som lönsamhetsmått. Täckningsgraden anger hur hög den reella ersättningen till arbete och kapital är i förhållande till en kalkylerad kostnad för arbete och kapital. Täckningsgraden visar med andra ord i hur stor utsträckning den faktiska ersättningen till arbete och kapital täcker den kalkylmässiga kostnaden för arbete och kapital. Den kalkylerade kostnaden för arbete och kapital beräknas som lantarbetarlön för arbete resp. real ränta för kapitalbehovet. Slutligen beräknas merkostnaden för sam- och särkostnader samt för ersättningen till arbete och kapital. Hänsyn till produktivitetsutvecklingen sker automatiskt och löpande varje gång nya beräkningar av stödnivån görs. Motsvarande beräkningar sker även för fläskkött- och smågrisproduktion. För getnäringen och matpotatisodlingen saknas emellertid noggranna merkostnadskalkyler.

2.4 Utgångspunkter för stödet efter budgetåret 1991/92

Stödet till jordbruket i norra Sverige måste utformas så att det bidrar till att uppfylla målet om en regional utjämning av sysselsättning och välfärd. Stödet bör därför utformas i överensstämmelse med andra åtgärder, som vidtas för att utveckla jordbruket och andra delar av näringslivet i norra Sverige, så att den bästa samlade effekten kan nås för dessa delar av landet.

Det livsmedelspolitiska beslutet innebär att de politiska åtgärderna tydligare än tidigare riktas till och anpassas efter syftet. Exempel på detta är det nya stödet till landskapsvård, förstärkningen av de regionala utvecklingsinsatserna och den ökade beredskapslagringen. Ytterligare ett exempel är konstruktionen av prisstödet till norra Sverige, vars syfte framöver är att upprätthålla lönsamheten i jordbruket i dessa delar av landet. Hittills har utgångspunkten varit att upprätthålla samma lönsamhetsnivå som i Mellansverige.

Jag har nyss redogjort för den beräkningsmodell som jordbruksnämnden tillämpar för att beräkna merkostnaderna för produktionen i norra Sverige. Denna modell är inte tillräcklig som underlag för att nå syftet med stödet framöver. Den måste kompletteras med beräkningar av priser och lönsamhet i det norrländska jordbruket. Ett underlag som beskriver lönsamhetsutvecklingen för jordbruksföretagen som helhet behöver också utvecklas.

Priserna på jordbruksprodukter kommer i vissa fall att sjunka till följd av avregleringen. Sådana prisförändringar i de södra delarna av landet skall inte tillåtas påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad. Priserna kan dock komma att utvecklas olika i olika delar av landet till följd av avregleringen. Priset kommer i större utsträckning att bero på konkurrenssituationen, totalt i landet och regionalt. Priserna kommer också att återspegla konsumenternas preferenser när det gäller kvalitet, odlingsförhållanden, m. m.

Detta innebär att prisförhållandena i norra Sverige kommer att få större betydelse för att bedöma lönsamhetsutvecklingen. Den nuvarande modellen bör därför kompletteras med prismätningar.

I den beräkningsmodell som jag i det föregående har beskrivit, beräknas lönsamheten som en täckningsgrad för kalkylerade arbetskrafts- och kapitalkostnader. Enligt min uppfattning bör täckningsgraden användas som lönsamhetsmått även framöver. Den koppling som för närvarande finns till lönsamheten i det mellansvenska jordbruket bör emellertid släppas. I stället bör utgångspunkten vara att täckningsgraden i det norrländska jordbruket inte bör sjunka nämnvärt från nivån vid avregleringens början. Stödet bör således anpassas så att denna lönsamhetsnivå kan upprätthållas. Detta innebär att stödbehovet ökar om priserna sjunker som en följd av avregleringen. Om däremot priserna stiger eller kostnaderna sjunker – vilket inte är en osannolik effekt av avregleringen för norra Sveriges del – minskar stödbehovet.

Det livsmedelspolitiska beslutet innebär att även andra åtgärder vidtas som förväntas få en positiv effekt för jordbruksföretagen i norra Sverige. Exempel på detta är förstärkningen av de regionala utvecklingsinsatserna med 100 milj. kr. per år, av vilka 28 milj. kr. under innevarande budgetår används för att stödja sockerproduktionen på Öland och Gotland. Förstärkningen syftar till att stödja kombinationsföretag där jordbruk ingår som en del. Även stödet till landskapsvård och startstödet förväntas få en positiv effekt på jordbruket i norra Sverige. Vidare har det särskilda åtgärdsprogrammet för norra Sverige förlängts med två år, varunder programmet tillförs 50 milj. kr. per år. Även detta syftar i stor utsträckning till att stimulera uppkomsten av kombinationsföretag.

Effekten av dessa insatser för norra Sverige bör enligt min uppfattning beaktas när lönsamheten i det norrländska jordbruket bedöms och därmed också vid bedömningen av behovet av stöd för jordbruksproduktionen. En samlad bedömning av effekten av olika åtgärder bör således göras. Enligt min uppfattning kan ett livskraftigt jordbruk i norra Sverige bäst bevaras genom att jordbruksföretagen har en bred bas.

Det bör ankomma på jordbruksnämnden och lantbruksstyrelsen

(fr. o. m. den 1 juli 1991 statens jordbruksverk) att utarbeta ett lämpligt underlag. Jag har för avsikt att senare återkomma till regeringen med förslag till ett sådant uppdrag till myndigheterna.

Ett mer långsiktigt system för stöd till jordbruket i norra Sverige måste också ges en sådan inriktning att det blir förenligt med reglerna i ett kommande GATT-avtal. Dessutom behöver EGs gemensamma jordbrukspolitik, CAP, beaktas.

EGs gemensamma jordbrukspolitik befinner sig under omprövning och debatt. EG-kommissionen har framställt ett dokument som skall utgöra underlag för en fortsatt diskussion kring CAPs framtid. I underlaget betonas familjejordbruket, regionalpolitiken och landsbygdsutvecklingen.

Romfördragets utformning (§ 38) och den praxis som utvecklats inom gemenskapen utesluter i dag att ett enskilt medlemsland ger stöd till jordbruket i eftersatta regioner genom prisstöd. Detta är en viktig del av den gemensamma jordbrukspolitiken, som särskilt måste beaktas vid utveckling av ett mer långsiktigt stöd till jordbruket i norra Sverige, vid en eventuell svensk anslutning till EG.

EGs stöd till regioner med sämre naturgivna förutsättningar lämnas för närvarande inom två olika typer av områden, nämligen inom bergsområden och områden med sämre naturgivna produktionsförutsättningar. Dessa områden omfattar i dag ca 52% av EGs samlade jordbruksareal.

Det stöd som utgår inom dessa områden är inte bindande för ett enskilt medlemsland. Finansieringen delas mellan EGs jordbruksfond (FEOGA) och medlemslandet. I de nordliga medlemsländerna står fonden för 25% och medlemslandet för 75% av kostnaderna.

Förutom detta produktionsstöd kan lantbrukare i dessa områden få investeringsstöd – i första hand vid kombinationsverksamhet – och reducering av medansvarsavgiften inom EGs mejerireglering.

Jag har för avsikt att inom kort återkomma till regeringen med förslag om att myndigheterna får ett uppdrag att klargöra effekterna för jordbruket av ett medlemskap.

3 Främjande av forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök

Mitt förslag: Centrala försöksdjursnämnden (CFN) får träffa avtal om finansiering av forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök, m. m. med läkemedelsindustriföreningen (LIF) eller dess enskilda medlemmar.

Skälen till mitt förslag: Riksdagen beslutade den 9 juni 1990 (prop. 1989/90: 90, JoU17, rskr. 336) att staten får ta på sig ansvaret för de ekonomiska förpliktelser som följer av avtal mellan CFN och LIF i fråga om forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök, m. m. LIF har därefter anmält att avtal bör tecknas direkt av medlemsföretagen.

En utvidgning av den krets med vilka CFN får träffa avtal innebär ingen förändring av syftet med avtalet, eftersom de enskilda medlemmarna i LIF även finansierar LIFs bidrag till forskningen. Jag anser därför att CFN bör få träffa avtal om finansiering av forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök, m.m. med LIF eller dess enskilda medlemmar.

4 Startkapital till ny branschorganisation för matpotatiskontroll

Mitt förslag: Den nybildade organisationen för kontroll av kvaliteten på matpotatis bör som ett startkapital tillföras ett engångsbelopp på 15 milj. kr. under budgetåret 1991/92.

Skälen för mitt förslag: Enligt riksdagens beslut om livsmedelspolitiken (prop. 1989/90: 146, JoU25, rskr. 327) slopas marknadsskyddet för viss matpotatis den 1 juli 1991. Samtidigt upphör den statliga regleringen av verksamheten vid Svensk matpotatiskontroll (SMAK).

Regeringen förordade i propositionen att ett startkapital på 15 milj. kr. skulle avsättas för att underlätta för potatisbranschen att ta över SMAK, som genom en ny konstruktion skulle bli ett självfinansierat branschorgan. Riksdagen godkände regeringens förslag. Företrädare för potatisbranschen har sedan arbetat fram ett förslag till ett branschgemensamt institut, som kan ikläda sig rollen som huvudman för en kontrollverksamhet inom matpotatisområdet. Jag har erfarit att en stiftelse som kommer att verka som en branschgemensam huvudman för verksamheten har bildats. Det nyss nämnda startkapitalet bör därför ställas till potatisbranschens förfogande under budgetåret 1991/92. Jag förutsätter att de juridiska och praktiska frågor som kan uppstå i samband med avvecklingen av SMAK kan lösas i samråd mellan SMAK och den nybildade stiftelsen.

5 En ny myndighet

Regeringen har i årets budgetproposition (prop. 1990/91: 100 bil. 11) föreslagit riksdagen att en ny myndighet, statens jordbruksverk, inrättas den 1 juli 1991. Enligt förslaget skall samtidigt lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd upphöra som myndigheter.

Vidare har regeringen i prop. 1990/91: 87 Näringspolitik för tillväxt föreslagit att jordbruksnämndens uppgifter på fiskets område överförs till fiskeristyrelsen och att namnet på fiskeristyrelsen ändras till fiskeriverket.

Riksdagen har ännu inte behandlat förslagen. Genomförs förslagen fordras ändringar i ett flertal lagar. Jag tar nu – i samråd med berörda statsråd – upp ändringar i gällande lagstiftning som föranleds av förslagen. De föreslagna ändringarna bör träda i kraft den 1 juli 1991.

6 Upprättade lagförslag

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet upprättats förslag till

1. lag om ändring i lagen (1965:61) om behörighet att utöva veterinäryrket m. m.,
2. lag om ändring i lagen (1970:299) om skydd mot flyghavre,
3. lag om ändring i lagen (1990:1489) om ändring i lagen (1970:299) om skydd mot flyghavre,
4. lag om ändring i växtförädlarrättslagen (1971:392),
5. lag om ändring i lagen (1990:1490) om ändring i rennärlagslagen (1971:437),
6. lag om ändring i lagen (1972:114) med anledning av konventionen den 9 februari 1972 mellan Sverige och Norge om renbetning,
7. lag om ändring i växtskyddslagen (1972:318),
8. lag om ändring i bisjukdomslagen (1974:211),
9. lag om ändring i lagen (1974:226) om prisreglering på fiskets område,
10. lag om ändring i berberislagen (1976:451),
11. lag om ändring i lagen (1990:1493) om ändring i lagen (1979:425) om skötsel av jordbruksmark,
12. lag om ändring i epizootilagen (1980:369),
13. lag om ändring i lagen (1981:292) om tjänsteplikt för hälso- och sjukvårdspersonal samt veterinärpersonal m. m.,
14. lag om ändring i vattenlagen (1983:291),
15. lag om ändring i lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur,
16. lag om ändring i lagen (1990:1494) om ändring i lagen (1983:738) om bekämpande av salmonella hos djur,
17. lag om ändring i lagen (1984:409) om avgift på gödselmedel,
18. lag om ändring i lagen (1985:295) om foder,
19. lag om ändring i lagen (1990:1495) om ändring i lagen (1985:295) om foder,
20. lag om ändring i lagen (1985:342) om kontroll av husdjur m. m.,
21. lag om ändring i tullagen (1987:1065),
22. lag om ändring i djurskyddslagen (1988:534),
23. lag om ändring i tullregisterlagen (1990:137),
24. lag om ändring i lag om ändring i lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.,
25. lag om ändring i lagen (1990:616) om införande av lagen (1990:615) om avgifter på vissa jordbruksprodukter m. m.

Förslagen under 4 och 14 har upprättats i samråd med chefen för justitiedepartementet, förslaget under 13 i samråd med chefen för socialdepartementet samt förslagen under 21 och 23 i samråd med chefen för finansdepartementet.

7 Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen att

1. anta lagförslagen (avsnitt 6),
2. godkänna vad jag har förordat om områdesindelningen för stödet till norra Sverige (avsnitt 2.3.1),
3. godkänna vad jag har förordat om stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige (avsnitt 2.3.2).
Vidare hemställer jag att regeringen bereder riksdagen tillfälle att
4. ta del av vad jag anfört om stödet efter budgetåret 1991/92 (avsnitt 2.4),
5. ta del av vad jag anfört om avtalspart i fråga om viss djurförsöksforskning (avsnitt 3).

8 Anslagsfrågor för budgetåret 1991/92

Nionde huvudtiteln

B 10. Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige

1989/90 Utgift	'652 345 411
1990/91 Anslag	'660 000 000
1991/92 Förslag	839 000 000

¹ Anslaget Prisstödet till jordbruket i norra Sverige.

Statens jordbruksnämnd disponerar anslaget för främst pristillägg enligt förordningen (1985:672) om prisstöd till vissa jordbruk. Eftersom stödet till livsmedelsindustrin i norra Sverige fr. o. m. den 1 juli 1991 skall utbetalas från detta anslag bör anslaget i fortsättningen benämnas B 10. Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige.

Jag har i det föregående behandlat det stöd som bör ges till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige fr. o. m. den 1 juli 1991. Medelsbehovet under anslaget beräknas därmed uppgå till 839 000 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige* för budgetåret 1991/92 anvisa ett förslagsanslag på 839 000 000 kr.

B 13. Omställningsåtgärder i jordbruket m. m.

Under förevarande anslag har regeringen i prop. 1990/91:100 bil. 11 föreslagit att riksdagen skall anvisa 5 075 752 000 kr.

Jag har i det föregående föreslagit att ett engångsbelopp på 15 milj. kr. tillförs den nybildade branschorganisationen för frivillig potatiskontroll. Medlen bör anvisas över detta anslag.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Omställningsåtgärder i jordbruket m. m.* för budgetåret 1991/92 anvisa 15 000 000 kr. utöver vad som föreslagits i prop. 1990/91: 100 bil. 11.

9 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredraganden har lagt fram.

Sammanfattning

JN föreslår att de olika områdesindelningar för stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige som tillämpas nu, förs samman till en gemensam områdesindelning. Totalt tillämpas nu sex olika områdesindelningar. Det gemensamma stödområdet föreslås indelas i fyra delar med ledning av de skillnader i ekonomiska förutsättningar som beräknats. Indelningen i olika områden redovisas på en karta i avsnitt 6.

Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige omfattar dels statligt finansierade stöd, dels stöd som hittills finansierats med regleringsmedel. De statligt finansierade stöden riktas i stort sett uteslutande till jordbruket, medan de stöd som hittills finansierats med regleringsmedel riktas både till livsmedelsindustrin och till jordbruket. Fr. o. m. den 1 juli 1991 kommer de stöd som nu finansieras med regleringsmedel att få finansieras med budgetmedel. Totalt uppgick stödet till jordbruket 1989/90 till ca 710 milj. kr. och stödet till livsmedelsindustrin till ca 80 milj. kr.

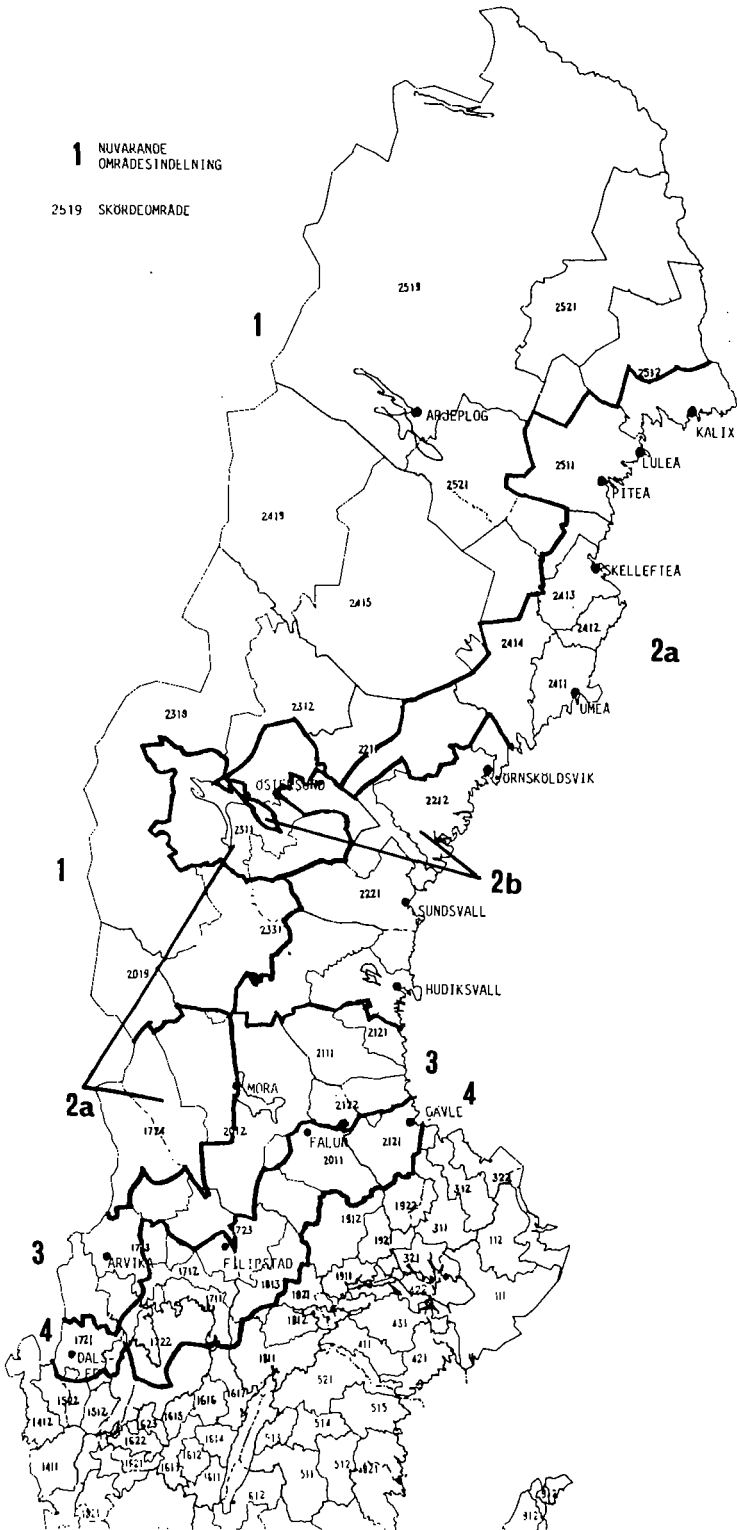
Den nya områdesindelningen grundas på den indelning i skördeområden som infördes år 1989 och som är det enda statistiska underlag som är tillräckligt detaljerat för detta ändamål. Den nuvarande områdesindelningen kan inte verifieras med ett statistiskt underlag. Ett annat skäl till en mer genomgripande översyn är att områdesindelningen kontinuerligt har fått omprövas i sina detaljer.

Genom denna förändring skapas ett mera lättöverskådligt system. De omfördelningseffekter som uppstår är små. För exempelvis stödet till mjölkproduktionen, som förra året drog en utgift i form av statliga pristillägg om ca 550 milj. kr., sänks stödet i vissa områden med totalt ca 25 milj. kr. och höjs stödet i några andra områden med totalt ca 10 milj. kr. De producenter som får ett sänkt stöd bör få en kompensation övergångsvis för att inte bli utsatta för likviditetsproblem.

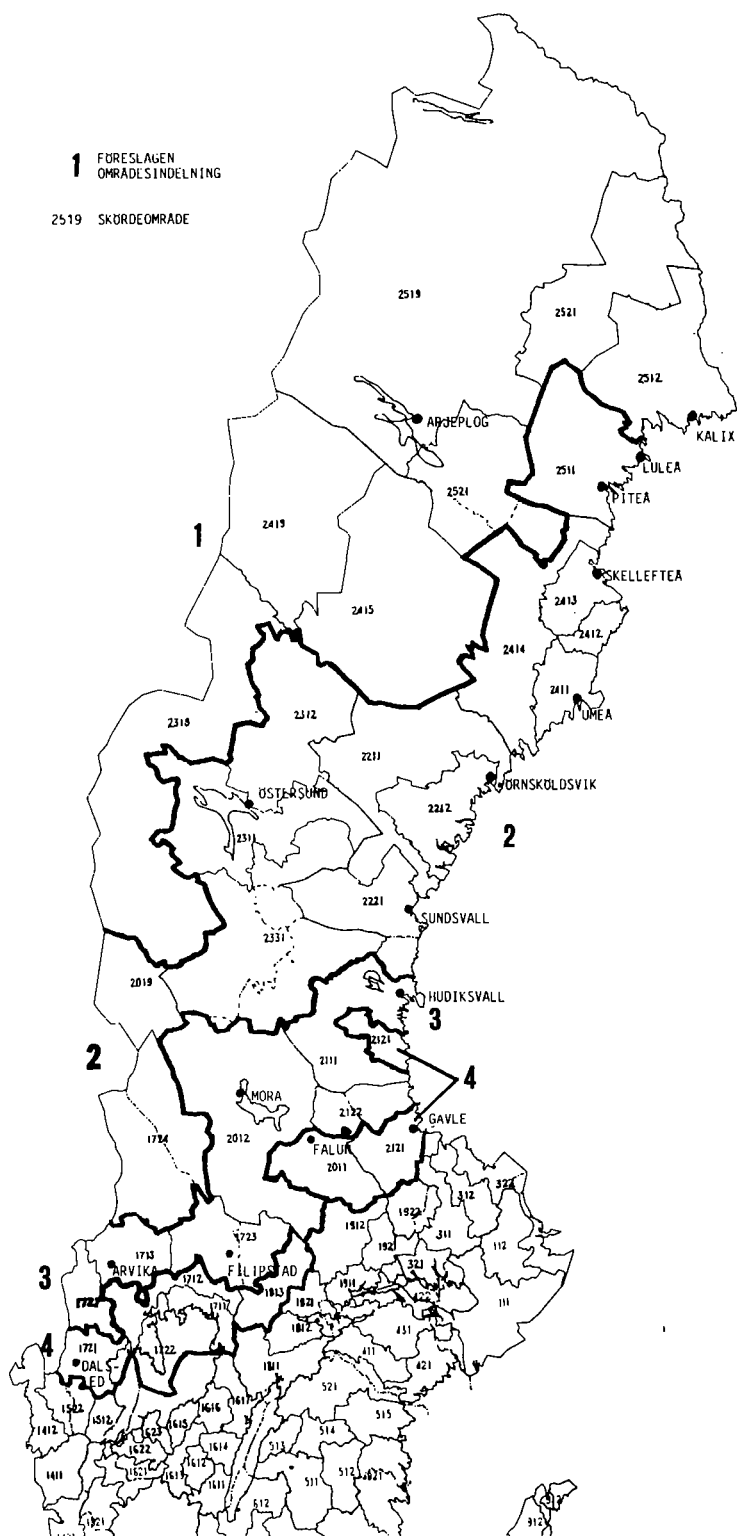
Den nya områdesindelningen bör tillämpas från den 1 juli 1991. JN kommer vid årsskiftet 1990/91 att redovisa förslag till de stöd som bör gälla inom resp. område från den 1 juli 1991.

Mot bakgrund av det livsmedelspolitiska beslutet kan redan nu stödets relativa betydelse för jordbrukarnas ekonomi i norra Sverige beräknas komma att öka från den 1 juli 1991.

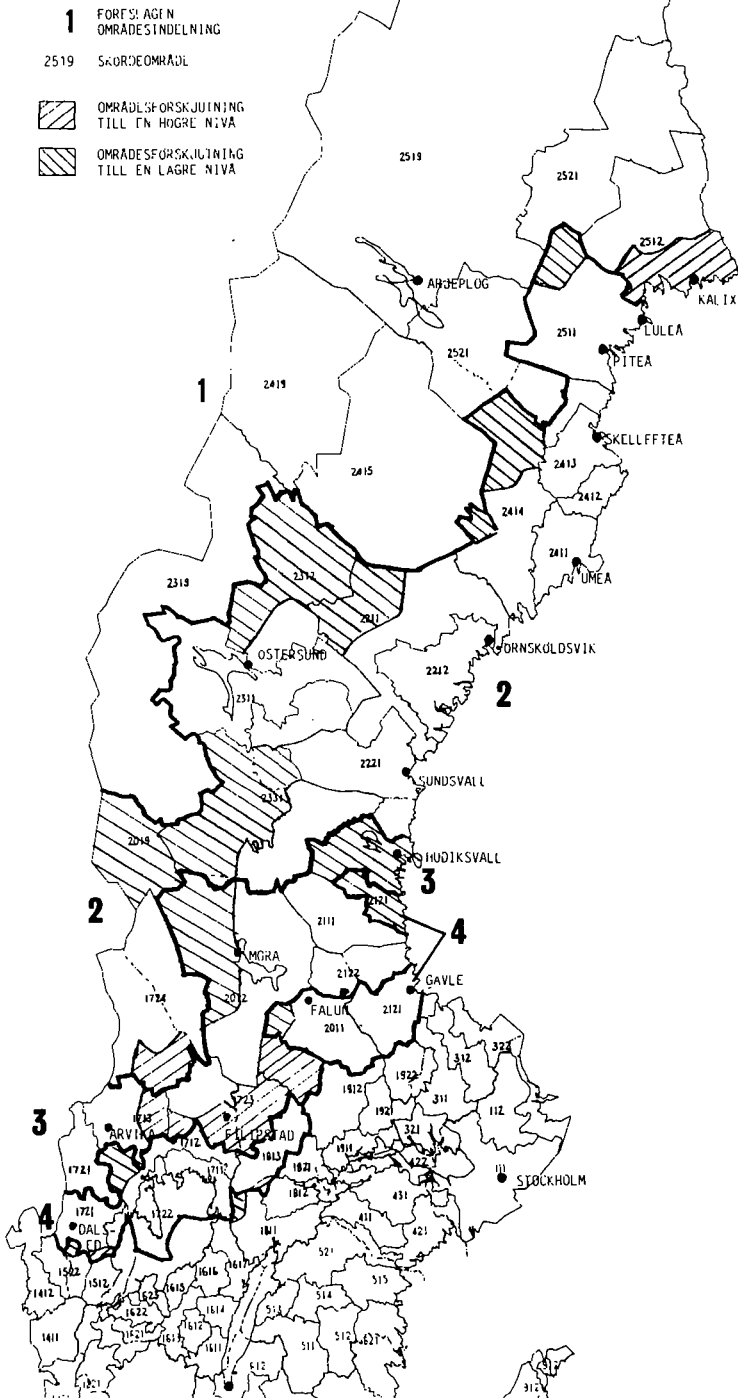
Det kan inte uteslutas att en större andel av mjölkproduktionen i framtiden kommer att ske i norra Sverige. Från konkurrenssynpunkt kommer därför mjölk från norra Sverige att få ett gynnsammare läge, genom att en del av priset till producent betalas via pristödet, än mjölk som produceras under nästan motsvarande förhållanden i delar av södra Sverige.

Karta 1: Nuvarande områdesindelning för mjölk och kött.

Karta 3: Ny områdesindelning enligt jordbruks nämndens förslag.

Karta 4: Omfördelningseffekter för mjölkproduktionen. Områden som flyttas från ett stödområde till ett annat.

Översyn av områdesgränserna i norra Sverige

Statens jordbruksnämnd fick den 11 januari 1990 i uppdrag av regeringen att utreda vissa frågor i anslutning till stödet till jordbruket i norra Sverige. Tidigare har rapporter avlämnats som berör prisstödet principiella konstruktion samt bl. a. behov av justering av beräkningarna avseende merkostnaderna i stödområdet. Den nu framlagda delrapporten berör områdesgränserna för stödet till jordbruket samt ett förenklat system för stödet till livsmedelsindustrin i området.

Jordbrukets stödområdesindelning

Den avkastningsvariation som finns förklarar omkring 75 % av merkostnaderna i området. Det är därför mycket viktigt *dels* att skördeuppgifterna dateras upp, *dels* att indelningen av skördeområdena är riktig. För framtiden kommer tillförlitliga uppgifter över skördenivåerna endast att finnas för de skördeområden som etableras. I rapporten föreslås att stödområdena harmonieras med skördeområdena. Detta är såvitt vi kan se en riktig ansats.

De i rapporten föreslagna områdesgränserna, som följer de nya skördeområdena, kan dock inte anses stå i samklang med gällande riksdagsbeslut. Konsekvensen av förslaget blir nämligen att stora delar av södra Norrlands inland flyttas från stödområde 1 till område 2. Det primära syftet med stödet är just att stödja inlandsjordbruket. Stora områden där produktionen redan i nuläget är svag får därmed försämrade möjligheter i framtiden. När det gäller mjölkproduktionen minskas antalet stödområden från 5 till 4. I praktiken sänks stödet i området 2a, dvs. i den nordliga delen av det nu föreslagna område 2. Inte heller detta kan anses förenligt med riksdagsbeslutet. Omfördelningseffekterna är således större än som redovisas i tab. 7.1 och är negativa i största delen av det primära stödområdet.

Den avtrappningsregel som också ingår i förslaget mildrar i praktiken inte konsekvenserna för de redan etablerade. Stödet sänks och därmed påverkas lönsamheten negativt med i storleksordningen 50 000 kr. per år vid ett heltidsjordbruk. Till detta kommer effekter som en följd av avregleringen.

I Norrland är markvärdena redan i nuläget låga. Arrendepreiserna är också mycket låga om ersättning överhuvudtaget utgår till markägaren. Ett sänkt stöd kan därför knappast kompenseras med sänkta kapitalkostnader. Förslaget försvårar därför nyetableringen i ett område där varje producerande jordbruk är viktigt inte minst med tanke på förädlingsunderlaget inom industrin och de transportkostnader som finns i området. Problemen med de nya större skördeområdena medför också att förslaget inte innehåller någon buffertzoon i Västmanland. Här uppstår således en betydande trappstegseffekt.

I utredningen uppmärksammas att den nya indelningen i skördeområden för Norrlands del medför att dessa geografiskt blir mycket vidsträckta. Skördeområdesindelningen uppfyller sannolikt trots detta de krav som ställs för det nya skördeskadeskyddet. Vid områdesbildningen beaktades emellertid inte den användning av områdena som nu föreslås. Andra viktiga faktorer som antal betesdagar, transportkostnader m. m. påverkar emellertid inte skördeområdesindelningen. Dessa faktorer har stor betydelse för produktionskostnaderna och bör därmed inverka på områdesindelningen. Mot bakgrund av de stora belopp som årligen kan komma att betalas ut föreslår JN att det bakomliggande statistiska materialet analyseras. Med tanke på en eventuell framtida anpassning till EG är det av stor betydelse att vårt regionala stöd bygger på ett statistiskt hållbart grundmaterial. I annat fall kan trovärdigheten ifrågasättas.

Det är mot bakgrund av de resultat som framkommer i förslagen nödvändigt att analysera skördestatistiken och därvid avväga om nuvarande skördeområden eller varianter av dessa kan användas även för andra syften såsom områdesindelningen för norrlandsstödet. Vi anser därför att stödet för 1991/92 bör följa den gamla områdesindelningen. I annat fall kan nya områdesjusteringar behöva göras nästa år. Resultatet av det arbete som redovisas i rapporten tyder på att de nuvarande områdena är allt för stora för att kunna användas även som underlag vid gränsdragningen för norrlandsstödet.

Industristödet gränsdragning

Nuvarande regler för industristödet är svåröverskådliga och tillämpar olika områdesgränser för skilda jordbruksprodukter. Stödområdena följer ofta den kooperativa industrins områdesgränser. Med tanke på de snabba strukturella förändringar som kan förväntas som en följd av den nya jordbrukspolitiken är det logiskt att välja en annan grund för gränsdragningen. En viktig faktor faller emellertid då bort. Stöden har nämligen sin grund i faktiska kostnader. Konstruktionen bygger dock på att företagen gynnas vid rationalisering utöver genomsnittet.

Det nu föreslagna systemet för industristödet är administrativt mycket enkelt. Förenklingarna i de administrativa rutinerna får dock inte gå så långt att syftet förfelas. Enkelheten skapar i detta fall orättvisor. Det blir genom generaliseringarna inte konkurrensneutralt. Det tar inte tillräcklig hänsyn till faktiska kostnader. Systemet beaktar inte om ett företag verkar i glesbygden eller inom det mer tätbefolkade kustlandet. För att nå trovärdighet gentemot målsättningen krävs en anknytning till faktiska kostnader. En annan konsekvens av det nu föreslagna systemet är att det påverkar lokaliseringen av företag eller driftsplatser.

Målsättningen att administrativt förenkla systemen är vällovlig men problemen bör inte lösas så att stödets syfte delvis förfelas.

Principerna i nuvarande system har betydande fördelar jämfört med det system som föreslås. Dessa kan bibehållas även om områdesgränserna görs enhetliga och administrativ förenkling kan uppnås.

Prop. 1990/91: 99
Bilaga 1

Stockholm den 10 december 1990

Eidi Genfors

Lars-Erik Lundkvist

Sammanfattning av synpunkter med anledning av JNs skrivelse ”Prisstödet till jordbruket i norra Sverige – en översyn av områdesgränsen”

Regionalpolitikens växande betydelse inom jordbrukspolitiken och de relativt stora stödbelopp det rör sig om för jordbruket i norra Sverige gör det angeläget att man har en säker grund för områdesindelningen för stödet.

JN har gjort ett förtjänstfullt utredningsarbete om lönsamhetsskillnaderna i olika områden i norra Sverige, vars resultat kan läggas till grund för statsmakternas ställningstaganden beträffande indelningen i stödområden.

Det är också värdefullt att JN fäster statsmakternas uppmärksamhet på effekter som kan uppkomma vid stora stödbelopp i relation till förädlingsvärdet och analyserar olika sätt att utforma ett stöd beroende på målsättningen.

Prisstödet till jordbruket i norra Sverige – utredning av skrivelser och motioner om områdesändringar

Under året har ett antal framställningar kommit in till statens jordbruksnämnd (JN) från LRF-avdelningar, lantbruksnämnder och mejeriföreningar om förändringar av områdesindelningen. I riksdagen har också genom motioner föreslagits förändringar. I denna skrivelse redovisas en sammanställning av dessa framställningar till JN och motioner i riksdagen.

JN har tidigare redovisat en rapport för regeringen (daterad 1990-11-27) rörande övesyn av områdesgränserna. JN har nu också, genom denna skrivelse, prövat de framställningar som kommit in till JN och motioner i riksdagen mot bakgrund av den nuvarande områdesindelningen för pristödet till jordbruket i norra Sverige.

Många av de förslag som redovisas har prövats av nämnden tidigare. I de fall inget nytt har tillkommit har ingen förnyad prövning gjorts.

Under 1989 inkom ett flertal skrivelser från en och samma region. Då gjordes en grundlig genomgång av områdesindelningen i pristödsområde 3. Denna genomgång resulterade i ett antal förslag till gränsjusteringar inför 1989/90. Med hänvisning till den pågående livsmedelspolitiska utredningen tog regeringen då inte ställning till JNs förslag.

1 Områdesändringar, tidigare behandlade av JN

1.1 Framställning från Lidens LRF

<i>Område</i>	<i>Nuvarande</i>	<i>Yrkande</i>	<i>JNs förslag</i>
Västernorrlands län, i Sundsvalls kommun: Lidens församling	2b	2a	2b

Denna framställning har behandlats vid tidigare tillfällen, senast 1986. Sedan de nya skördeområdena införts ligger Liden i ett skördeområde (2211) som innefattar församlingar inom såväl nuvarande 2a som 2b.

Den tidigare framställningen avstyrktes av JN med motiveringen att normskörderna enligt dåvarande indelning i skördeområden var relativt höga, samt att en områdesförändring skulle innebära att en "ö" av pristödsområde 2a skulle skapas, dvs. omgivande områden ingår i 2b. JN avstyrker även nu en förändring.

I JNs tidigare redovisade förslag till områdesindelning kommer pristödsområde 2 att vara odelat. Områdesindelningen följer gränserna för skördeområdesgränser och därmed har ovannämnda skillnader i stöd nivåer eliminerats.

1.2 Framställning från Alsens LRF

Prop. 1990/91: 99
Bilaga 2

Område	Nuvarande	Yrkande	JNs förslag
Jämtlands län, i Krokoms kommun: Alsens församling	2a	1	2a

Detta förslag behandlades av nämnden senast 1986. Framställningen avslogs då.

Alsen ligger i skördeområde 2311. Övriga församlingar inom 2311 ligger i 2a och 2b. Avkastningen i detta område ligger relativt högt, t. o. m. högre än medelvärdet för prisstödsområde 3. Nämnden avstyrker en förändring.

Enligt JNs tidigare redovisade förslag till områdesindelning hamnar området i stödområde 2.

1.3 Motionen Jo237

Område	Nuvarande	Yrkande	JNs förslag
Jämtlands län, i Krokoms kommun: Rödön och Ås församl. i Östersunds kommun: Brunflo, Marieby, Frösön och Norderö församlingar i Ragunda kommun: Stugun, Ragunda och Fors församlingar	2b	2a	2b

Yrkandet motiveras med att förutsättningarna för växtodling är klart sämre i högt belägna inlandsområden, Indalsälvens dalgång, än jämfört med kustområdet i 2b.

JN har vid ett flertal tillfällen under 1980-talet behandlat framställningar från Stuguns församling. Stugun ligger i samma skördeområde (2311), ett område med relativt hög avkastning. Nämnden avstyrker en förändring. I JNs förslag till områdesindelning kommer område 2 att vara odelat.

1.4 Motionerna Jo62, Jo68 samt Jo223, framställning från lantbruksnämnden i Kopparbergs län

Prop. 1990/91:99
Bilaga 2

Område	Nuvarande	Yrkande	JNs förslag
Jo62 Värmlands län, Jo68 Kommunerna Sunne, Munkfors, Filipstad, Forshaga Kil och Säffle i Karlskoga kommun: Älvsbacka och Nyeds församlingar.	4	3	3 (Säffle 4)
Jo223 Älvsborgs län, Kommunerna Dals-Ed, Bengtfors. Åmål. Jo68 LBN	4	2 o 3	4
Kopparbergs län, . i Ludvika kommun: Grangärde församling i Ludvika kommun: Ludvika, Grängesberg församling. Smedjebackens kommun, i Rättviks kommun: Ore församling, i Orsa kommun: Orsa församling, i Mora kommun: Mora och Solleröns församlingar	4 4 4	3 3 3	3 3 4
	3	2	3

I samband med den översyn av prisstödet som presenterades under våren 1989 gjordes en noggrann genomgång av denna region. Genomgången resulterade i det förslag som presenterades i avsnitt 9.4 i "Översyn av prisstödet till jordbruk i norra Sverige", statens jordbruksnämnd, januari 1989.

JN föreslog då att i Värmlands län borde kommunerna Sunne, Munkfors, Filipstad, Kil, Forshaga samt Älvsbacka och Nyeds församlingar i Karlskoga kommun hänföras till område 3. Dessutom föreslog JN att i Kopparbergs län borde Grangärde församling i Ludvika kommun hänföras till område 3. I detta hänseende har JN inte ändrat mening.

Enligt JNs tidigare redovisade förslag till områdesindelning förs de delar som hör till Älvsborgs län till område 4 och de delar som hör till Kopparbergs län till område 3.

2 Områden utanför nuvarande prisstödsområde

Prop. 1990/91:99

Bilaga 2

2.1 Motionen Jo201, framställning från kommunerna Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg

Område	Nuvarande	Yrkande	JNs förslag
Västmanlands län Fagersta, Norberg och Skinnskattebergs kommuner	0	4	0

Nämnden har under våren och sommaren 1990 studerat huruvida de tre kommunerna Fagersta, Norberg och Skinnskatteberg i Västmanlands län bör ingå i prisstödsområdet. Från förslagsställarna har det främsta motivet för en sådan förändring varit det förhållandet att vissa församlingar i Kopparbergs län ligger i ett skördcområde med högre avkastning än vad som gäller för det aktuella området i Västmanlands län. Dessutom har man pekat på den kraftiga nedläggningen av jordbruk under 1980-talet i området.

Vad gäller avkastningen i växtodlingen är det riktigt att man har lägre avkastning i den regionen än i de delar av nuvarande område 4 som har den lägsta avkastningen. Till detta bör dock läggas att avkastningen i Norberg, Skinnskatteberg och Fagersta är högre än medelavkastningen i nuvarande område 4. Avkastningen i området är inte anmärkningsvärt låg. Det finns områden i såväl Stockholms, Kalmar och Jönköpings län där avkastningen är sämre. Ser man till endast skördeutfallet torde den mest korrekta åtgärden vara att lyfta de delar av Kopparbergs län med den lägsta avkastningen ut ur prisstödsområdet.

Den allvarliga nedläggningen av jordbruksföretag i länet har anförts som ett motiv för att vidta en förändring. Detta gäller dock i stort sett utmed hela prisstödsområdets sydgräns.

JN anser att man måste vara mycket restriktiv med att utöka prisstödsområdet. JN avstyrker därför en förändring.

2.2 Motionen Jo223, framställningen från Stuguns LRF-avdelning

Område	Nuvarande	Yrkande	JNs förslag
Älvsborgs län Norra delarna av Melleruds och Färgelanda kommun	0	4	0
Göteborgs och Bohus län, Strömstads kommun, i Tanums kommun;	0	4	0
Mo, Navestads och Lur församlingar i Munkedals kommun	0	3 (Lur 4)	0
Hede, Krokstad, Sanne och Valbo-Ryr församlingar	0	4	0

I samband med JNs översyn som lades fram till regeringen i början av 1989 gjordes en noggrann översyn av ett antal församlingar i Göteborgs och Bohus län samt Älvsborgs län.

JN avstyrkte samtliga förslag. JN finner inte skäl att nu frångå denna inställning.

2.3 Framställning från Värmlandsmejerier

<i>Område</i>	<i>Nuvarande</i>	<i>Yrkande</i>	<i>JNs förslag</i>
Skaraborgs län, i Gullspångs kommun: Amnehärads och Södra Rådas församlingar	0	4	0

JN avstyrker att prisstödsområdet utvidgas till att gälla även i Skaraborgs län.

3 Beslutsmening

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören efter föredragning av avdelningsdirektören Svensson och byrådirektören Remnemark i närvaro av avdelningscheferna Andersson och Persson.

Svante Englund

Harald Svensson

Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige budgetåret 1991/92

1 Inledning

Statens jordbruksnämnd (JN) fick i januari 1990 i uppdrag av regeringen att lämna förslag till hur det särskilda prisstödet tekniskt bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet. JN borde enligt uppdraget bl. a. redovisa eventuella behov av förändringar i beräkningsmodellen för det särskilda prisstödet liksom av justeringar i den geografiska områdesindelningen.

I en rapport till regeringen den 29 november 1990 redovisade JN ett förslag till områdesindelning för jordbruket och livsmedelsindustrin. Denna utredning kompletteras nu med förslag till stöd för jordbruket och livsmedelsindustrin för budgetåret 1991/92.

I avsnitt 2 redovisas de delar av 1990 års livsmedelspolitiska beslut som särskilt bör beaktas vid avvägning av stödnivån. I avsnitt 3 redovisas kortfattat strukturutvecklingen inom jordbruket i norra Sverige jämfört med utvecklingen i hela landet. I avsnitt 4 och 5 redovisas de beräkningar som gjorts avseende jordbruket resp. livsmedelsindustrin. JNs förslag till stödnivåer för 1991/92 redovisas i avsnitt 6. Jämfört med de beräkningsresultat som redovisas i avsnitt 4 och 5 har ett antal korrigeringar gjorts i JNs förslag.

2 1990 års livsmedelspolitiska beslut

2.1 Citat från proposition och jordbruksutskottets betänkande

I 1990 års livsmedelspolitiska beslut (prop. 1989/90: 146, JoU 25) framgår de utgångspunkter som JN haft att utgå ifrån. I detta avsnitt redovisas en analys av detta beslut och som bildar underlag för utformningen av JNs förslag.

Vad gäller prisstödet till jordbruket i norra Sverige anfördes i propositionen:

Jordbruksministern föreslår: "Prisstödets konstruktion skall i huvudsak bibehållas som för närvarande. Eventuella kraftigare sänkningar av produktpriserna i jordbruket i övriga delar av landet skall inte tillåtas få motsvarande återverkningar i norra Sverige. Stödets nivå skall därför kunna anpassas till eventuella framtida förändringar så att lönsamhetsnivån i jordbruket i norra Sverige inte tillåts sjunka nämnvärt under dagens nivå.

Stödet skall även fortsättningsvis anpassas till kostnadsutvecklingen och översynen skall ske en gång per år."

Under avsnittet "Skälen för mitt förslag" anfördes:

"Priserna på jordbruksprodukter kan i vissa fall komma att sjunka som en följd av en intern avreglering. Jag är dock inte beredd att låta dessa förändringar påverka lönsamheten i det norrländska jordbruket i någon nämnvärd grad. Jordbruket i dessa delar av landet är särskilt känsligt för ändrade ekonomiska förutsättningar och större prisförändringar skulle därför kunna ge negativa effekter på näringens framtida utveckling. Antalet företag och dessas geografiska spridning är i dag sådan i norra Sverige att en fortsatt nedläggning av företag får långtgående effekter genom bl. a. högre transportkostnader. Jag anser därför att det bör vara möjligt att justera prisstödet nivå om det skulle visa sig att lönsamhetsnivån i det norrländska jordbruket skulle sjunka nämnvärt under dagens nivå. Därigenom undantas i princip norra Sverige från den produktionsanpassning som följer av den livsmedelspolitiska reformen. Detta är angeläget mot bakgrund av att produktionen i norra Sverige uppvisar underskott eller befinner sig i balans med efterfrågan regionalt."

Av motionsredovisningen i jordbruksutskottets betänkande framgår:

"I motionerna välkomnas genomgående förslaget i propositionen att bibehålla konstruktionen av prisstödet för att upprätthålla lönsamheten i norra Sveriges jordbruk."

I en motion (s) erinras om att beslutet att avskaffa tvåprissystemet innebär en utfästelse att eventuellt negativa effekter av avskaffandet skulle begränsas. I en annan motion (c) konstateras att uppräknigen med 6 % för 1990/91 av enbart stödbeloppet skulle innebära en kraftig lönsamhetsför-sämring. I en motion (m) och i en flerpartimotion (c, m, fp, vpk, mp) pekas på negativa konsekvenser av tvåprissystemets avskaffande. Enligt sist-nämnda motion bör lönsamhetsnivån återställas och propositionens för-slag om frikoppling av lönsamheten i det norrländska jordbruket bör ges ett reellt innehåll.

Jordbruksutskottet biträdde jordbruksministerns förslag och fortsatte:

"När det gäller vilket *produktionsmål* som skall gälla för Norrlands-jordbruket ansluter sig utskottet till vad jordbruksministern anför, att antalet företag och dessa geografiska spridning i dag är sådan i norra Sverige att en fortsatt nedläggning av företag får långtgående effekter. Utskottet finner den tendens oroande som gör sig gällande i norra Sverige där nedläggningen av jordbruk sker i minst samma takt som motsvarande nedläggningar i de sydligare landskapen och, som jordbruksministern framhåller, måhända än snabbare. Med hänsyn till den stora betydelse jordbruket har för samhällsutvecklingen i Norrland finns det anledning att noga följa den fortsatta utvecklingen.

Utskottet är emellertid inte berett att, som yrkas i olika motioner, lägga fast som mål att 1984 års produktion skall återställas. En sådan målsätt-ning torde i dagens läge ej vara meningsfull. Som framhållits i det föregå-ende bör den samlade satsning som nu görs till förmån för jordbruket i norra Sverige få till följd att näringens lönsamhet höjs och att dess utövare vinner ökad framtidstro."

Vad gäller livsmedelsindustrin anförde jordbruksutskottet:

"Utskottet anser liksom jordbruksministern att stödformerna för kött

och mjölk bör samordnas med det statliga prisstödet. Utskottet delar även regeringens mening att förutsättningarna för äggproduktionen i norra Sverige måste bevaras och att jordbruksnämnden ges i uppdrag att lämna förslag om hur detta kan ske. Jordbruksnämnden bör som föreslås i propositionen även analysera storleken av förädlingsindustrins merkostnader och främst vad avser transportkostnaderna för mjölk och kött. Denna analys bör utgöra underlag för en fortsatt ersättning för förädlingsindustrins i norra Sverige merkostnader.”

2.2 JNs utgångspunkter

Vid beräkningarna av stödbehovet är en utgångspunkt att de skall grundas på faktiskt material. För närvarande föreligger material för 1990. Den interna avregleringen genomförs i princip den 1 juli 1991. De förslag som JN nu presenterar grundas därför på beräkningar som är utförda på samma sätt som vid tidigare beräkningstillfällen, nämligen s. k. merkostnadsberäkningar.

De effekter som uppkommit genom avskaffandet av tvåprissystemet för mjölk är enligt JN beaktade redan vid avvägningen av stödet för 1990/91.

3 Strukturutveckling m. m.

I avsnitt 3.1 redovisas uppgifter om nuläget och i viss mån utvecklingen under de senaste åren, medan vissa tendenser om den framtida utvecklingen redovisas i avsnitt 3.2.

3.1 Nuläge och utvecklingen under de senaste åren

Som framgår av tabell 3.1 har åkerareal och produktion i Norrland (produktionsområdena nedre och övre Norrland) minskat något mellan 1983 och 1989. Den största minskningen noteras för mjölkkor som minskat med 16 %, medan det totala antalet nötkreatur minskat med 13 %. Åkerarealen har minskat med 7 %.

Tabell 3.1. Åkerareal och djur i Norrland, 1 000-tal hektar och stycken

År	Åkerareal	Nötkreatur	därav kor	Svin	Får
1983	326	225	98	72	74
1985	321	218	94	74	75
1987	315	200	86	66	65
1989	304	196	82	72	63
1990 p	..	199	81	70	64

Ställer man däremot uppgifterna för Norrland mot utvecklingen i hela landet framgår tydligt att jordbruket i Norrland utvecklats ungefär på samma sätt som landet i övrigt.

Tabell 3.2. Andel åkerareal och djur i Norrland av totalt i landet, procent

År	Åker- areal	Nöt- kreatur	därv kor	Svin	Får
1983	11,1	11,8	14,9	2,8	17,1
1985	11,0	11,9	14,6	3,0	17,7
1987	10,9	12,1	14,9	3,1	16,3
1989	10,7	11,6	14,3	3,2	15,9
1990 p	..	11,6	14,1	3,4	15,9

Vad gäller produktiviteten visar det sig att avkastningen i mjölkproduktionen i norra Sverige kan mäta sig väl med avkastningen i övriga delar av landet. Avkastningen enligt den officiella mjölkboskapskontrollen 1988/89 i olika län i norra Sverige varierade mellan 6 860 och 7 180 kg FCM¹. Avkastningen i hela landet uppgick till 7 010 kg FCM. Avkastningsökningen i norra Sverige har under de senaste åren, som i landet i övrigt, uppgått till ca 2 % per år.

Avkastningen i växtodlingen ligger däremot på en lägre nivå jämfört med landet i övrigt. För slåttervall uppgår normskörden 1990 (inkl. återväxt) i olika län i Norrland till mellan 4 250 och 5 930 kg/ha medan den i hela landet uppgår till 6 920 kg/ha. Således är avkastningen i vallodlingen mellan ca 60 och 85 % av den genomsnittliga avkastningen i hela landet.

För spannmål gäller ungefär motsvarande relativa förhållande. För korn uppgår normskörden under 1990 i olika län i Norrland till mellan 2 270 och 2 950 kg/ha. Som genomsnitt för hela landet är normskörden 3 910 kg/ha. För havre uppgår normskörden under 1990 i olika län i Norrland till mellan 2 250 och 2 790 kg/ha, medan den som genomsnitt för hela landet är 3 870 kg/ha. Således är avkastningen i odlingen av korn och havre till mellan ca 60 och 75 % av normskörden i hela landet. Den årliga öknings-takten i skördarna är lägre i Norrland än i övriga landet.

Utvecklingen av invägningen av mjölk totalt sett i landet visar nu en avtagande tendens. För perioden september–november 1990 jämfört med samma period förra året är minskningen ca 6%. Utvecklingen hos olika mejeriföreningar visar en något olika bild. Vad gäller föreningarna i norra Sverige visar Norrbottens läns producentförening och Norrmejerier (ca 8%) och Värmlandsmejerier (ca 13%) större minskningar än genomsnittet för landet.

I tabell 3.3 redovisas utvecklingen av mejeriernas betalningsförmåga (exkl. pristillägg) jämfört med den genomsnittliga betalningsförmågan i hela landet. Av tabellen kan den slutsatsen dras att mejerierna i norra Sverige har haft ungefär samma betalningsförmåga som i övriga landet. Möjligen kan påstås att föreningarna allra längst norrut, särskilt under 1988 och 1989, har haft en något sämre betalningsförmåga.

¹ Mjölk motsvarande 4,00% fett och 3,36% protein.

Tabell 3.3. Mejeriernas betalningsförmåga, öre/kg

	1987	1988	1989	Genom- snitt	Av- vikelse %,
Na Dals Mejerier	280,8	297,3	302,6	296,6	-1,4
Värml. mejerier	284,5	296,9	301,0	294,1	-2,2
Dalarnas mf	288,3	302,0	304,2	298,2	-0,7
Gefleortens mf	294,7	308,3	312,1	305,0	+1,4
Sa Hälsingl mf	286,7	303,2	317,6	302,5	+0,6
NNP	283,3	297,3	297,2	292,6	-2,7
Ångermanl mf	280,5	293,4	..	287,0	..
Norrmejerier	286,7	297,3	297,8	293,9	-2,2
Norrb. läns pdf	286,7	289,6	284,7	287,0	-4,5
Hela landet	289,5	303,1	309,4	300,7	..
Vägt genomsnitt					-1,9

Vad gäller de ekonomiska förhållandena för jordbruket i norra Sverige kan dessa i viss utsträckning belysas med material från deklara-tionsundersökningen (DU) som nu föreligger för 1988. Den definition av norra Sverige som används i DU avser produktionsområdena nedre och övre Norrland.

I tabell 3.4 redovisas förhållandena för företag med mjölkkor som huvudsaklig produktionsinriktning. Två grupper redovisas, nämligen dels en grupp med ett standardiserat arbetsbehov om 2 400–3 199 standard-timmar, dels en grupp med ett standardiserat arbetsbehov om 3 200–3 999 standardtimmar. Medelfelen i de redovisade uppgifterna uppgår till högst 10%.

I uppgifterna ingår även skog. Det är därför inte möjligt att dra några långtgående slutsatser om hur förhållandena är i jordbruksdelen i företagen. Vidare bör det påpekas att de arbetsåtgångstal som utnyttjas kan ifrågasättas för norra Sverige eftersom förhållandena där skiljer sig från förhållandena i södra Sverige. Jämför också JNs skrivelse i juni 1990 till regeringen om stödet till jordbruket i norra Sverige.

Tabell 3.4. Nettointäkt av jordbruksfastighet och justerad företagarkomst 1988 för företagare med mjölkkor efter storleksgrupp, kr. per brukare (inkl. maka/make)

Område	2 400–3 199	3 200–3 999
Södra och mellersta Sveriges slättbygder		
– nettointäkt av jbr. fastigh.	94 200	101 000
– just. företagarkomst	99 300	115 800
Södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder		
– nettointäkt av jbr. fastigh.	83 100	105 400
– just. företagarkomst	94 300	112 800
Norra Sverige		
– nettointäkt av jbr. fastigh.	89 300	100 500
– just. företagarkomst	88 200	112 200

Skillnaden mellan nettointäkt av jordbruksfastighet och justerad företagarinkomst i jordbruket är den att för justerad företagarkomst i jordbru-

ket har en justering skett för underskott i jordbruksfastighet samt skogs-konto och allmän investeringsreserv.

Av materialet kan den slutsatsen dras att nettointäkten av jordbruksfastighet är högst några tusen kronor lägre i norra Sverige jämfört med övriga landet. Jämfört med den mindre gruppen i södra och mellersta Sveriges skogs- och dalbygder är till och med nettointäkten högre i norra Sverige.

Vad gäller justerad företagarinkomst är siffran för norra Sverige i 5 000–10 000 kr. lägre än i övriga landet för den mindre storleksgruppen. För den större storleksgruppen är skillnaden liten.

3.2 Utvecklingen under den närmaste tiden

Den förväntade utvecklingen under det närmaste året kan belysas dels med statistik över antalet seminerade kor och kvigor, dels med ansökningar till avvecklingsersättningen inom mjölkproduktionen.

Antalet semincringar under oktober och november 1990 har minskat med 8 resp. 11 % i hela landet. Motsvarande uppgifter för de nordligare delarna av landet är 8 resp. 13 %. Variationen mellan olika föröreningar är kraftig. Tendensen till minskning i norra Sverige är tydlig. Emellertid är det inte möjligt att dra den slutsatsen att minskningen är nämnvärt större i norra Sverige än i övriga landet.

Uppgifter har redovisats här endast för oktober och november månader. Antalet semincringar under sommaren är betydligt mindre än under hösten. Det är tveksamt om det är möjligt att dra några slutsatser av dessa uppgifter. Därför redovisas de inte här.

Några egentliga bearbetningar av ansökningarna till omställningsbidraget till vissa mjölkproducenter har ännu inte gjorts. De sammanställningar som gjorts visar att totalt sett för landet blir andelen anslutna ca 10 % av det nuvarande antalet leverantörer. Sannolikt blir anslutningen, relativt sett, något lägre i norra Sverige, men att de producenter som ansökt kan ha något större leveranser än genomsnittet i landet. Så långt det kan utläsas nu torde således effekten på den producerade kvantiteten bli densamma i norra Sverige som totalt för hela landet.

Vad gäller avvecklingsersättningen till vissa mjölkproducenter (den s. k. mjölkpensionen) kan konstateras att anslutningsbenägenheten är något lägre i norra Sverige än i södra Sverige. Dessutom har de producenter som ansluter sig till systemet genomsnittligt sett något mindre leveranser i norra Sverige jämfört med södra Sverige.

4 Stödet till jordbruket i norra Sverige

4.1 Utgångspunkter för beräkningarna

De beräkningar som utgör underlag för de förslag som redovisas bygger på en lång rad förutsättningar. En utförlig redogörelse för dessa förutsättningar finns i "Merkostnader 1990 för jordbruket i norra Sverige", lantbruksstyrelsen december 1990 (bilaga). I detta avsnitt redovisas endast de viktiga

gaste förutsättningarna. Mera noggranna beräkningar har skett för mjölk och nötkött samt slaktsvin och smågrisar.

Beräkningarna utgörs liksom tidigare år av s. k. merkostnadsberäkningar. Merkostnader beräknas för särkostnader, samkostnader samt ersättning till arbete och kapital. I kostnadsberäkningarna åsätts arbete och kapital lantarbetarlön och kalkylränta. Denna kalkylerade ersättning till arbete och kapital överstiger den ersättning som erhålles som skillnaden mellan intäkter samt sär- och samkostnader. Kvoten mellan den faktiska och den kalkylerade ersättningen till arbete och kapital benämns täckningsgrad.

Beräkningen syftar till att beräkna en merkostnad i norra Sverige jämfört med Mellansverige, och att täckningsgraden skall uppnå samma nivå i norra Sverige som i Mellansverige. En utgångspunkt är i likhet med tidigare ett nät av typföretag i norra Sverige och i referensområdet. Beräkningar görs för samtliga skördeområden i norra Sverige. Jämförelse görs med två skördeområden i Mellansverige, som utgör referensområde. Som underlag för skördenivån i referensområdet ligger emellertid en beräkning av den genomsnittliga avkastningen i ett antal mellansvenska län. I denna del av beräkningarna är den principiella skillnaden jämfört med tidigare beräkningar att typföretagen fördelats efter den nya indelningen i skördeområden.

En grundläggande förutsättning har varit att beräkningarna skall utgå från modellkalkyler för effektiva företag. Sålunda har för mjölkavkastningen använts siffran 6 750 kg/år och 21 kor för ett mjölkföretag. Avkastnings-siffran är något lägre än vad som redovisas i den officiella mjölkboskapskontrollen. För olika län i norra Sverige redovisas siffror för 1988/89 mellan 6 860 och 7 180 kg/år. Skälet till att något lägre siffra används i beräkningarna är att en skillnad finns mellan å ena sidan utnyttjade kvantiteter och å andra sidan uppmätt mängd mjölk enligt kontrollen som uppgår till ett par procent. Den genomsnittliga avkastningen beräknad utifrån mejeriernas invägning och antalet mjölkkor enligt lantbruksregistret uppgår, sett som genomsnitt för hela landet, till ca 6 100 kg/ko.

För typföretagen med mjölk antas, i likhet med tidigare, att 1/3 av fodersädsbehovet är egenproducerat.

Beräkningarna för slaktsvin grundas på typföretag med omgångsvis uppfödning av 400 slaktsvin. Beräkningarna för smågrisar grundas på typföretag med ca 60 sugor och som producerar ca 1 000 smågrisar per år. Vidare antas, till skillnad från mjölkföretagen, att allt foder köps in.

Normskördarna i växtodlingen har räknats upp med 15 %.

I de beräkningar som genomfördes 1988/89 (publicerade i januari 1989) redovisades en täckningsgrad om 56 %. I beräkningarna hade då utgått ifrån ett mjölkpris i referensområdet om 3,20 kr./kg. Ett i sammanhanget korrekt mjölkpris bör vara priset exkl. statliga tillägg och inkl. genomsnittliga leveranstillägg. Med denna utgångspunkt blir mjölkpriset i stället 3,14 kr./kg. Genom den beräkningsmetod som utnyttjas (beräkning av en differens) får ett fel i mjölkpriset av den här storleksordningen endast marginell effekt på den beräknade merkostnaden.

Hade detta lägre mjölkpris använts i de beräkningar som avsåg 1988/89

hade täckningsgraden blivit 53% i stället för 56%. Denna justering av täckningsgraden redovisas för att en jämförelse med årets beräkningar skall bli meningsfull.

I de beräkningar som utförts nu med underlag avseende 1990, har täckningsgraden beräknats till 43%.

Till de merkostnader som direkt grundas på beräkningsmodellen bör enligt JN läggas den uppräknig med 55 milj. kr. som gjordes i samband med riksdagsbehandlingen 1989. Den uppräknigen kan ses som att den eftersträvade täckningsgraden höjdes. En justering för denna faktor ger ett påslag med 2 procentenheter.

I samband med avvecklingen av den interna marknadsregleringen upphör finansieringen av det extra utjämningsbidraget som 1989/90 uppgick till 49 milj. kr. JN föreslår att det extra utjämningsbidraget upphör och att en motsvarande höjning görs av pristillägget. Denna justering motsvarar beräkningsmässigt en ytterligare höjning av täckningsgraden med 2 procentenheter. I föreliggande beräkningar utgör därför den faktiska täckningsgraden 47% (43 + 2 + 2).

4.2 Redovisning av beräkningar

I beräkningarna utnyttjas uppgifter för 1990. Beräkningarna är således inte till någon del baserade på framskrivningar eller prognoser för 1991.

JN återkommer i avsnitt 6 med förslag till stöd för 1991/92.

4.2.1 Mjök och kött

I tabell 4.1 redovisas stödet för mjök under 1990/91.

Tabell 4.1. Stöd under 1990/91 för mjök

Område	Pris- tillägg, ² öre/kg	Djur- bidrag, kr./djur	¹ Summa, öre/kg
1	107,5	1 760	136,5
2	78,5	1 125	96,5
3	44,8	450	51,8
4	22,8	200	³ 26,1

¹ Djurbidrag har räknats om till pristillägg. Avkastningen har antagits till 6100 kg/ko.

² Inklusiv extra utjämningsbidrag med 9,5 öre/kg i område 1 och 2 samt 2,8 öre i område 3 och 4.

³ Område 4 har behandlats som ett avtrappningsområde. Endast ca 2/3 av merkostnaden har ersatts.

I tabell 4.1, liksom i tabell 4.3 nedan, har nuvarande områdesindelning tillämpats. Vad gäller område 2 för 1990/91 har schablonmässigt ett medeltal av område 2a och 2b använts. I tabell 4.2 har den av JN föreslagna områdesindelningen använts som underlag. För en jämförelse mellan åren betyder detta dock relativt lite.

I tabell 4.2 redovisas de beräkningsresultat som erhållits för 1991/92. De siffror som redovisas utgår från att inget djurbidrag kommer att betalas ut under året i stället för pristillägg.

Beräkningen av utgiften för 1991/92 utgår från koantalet under 1989. Tillräckligt detaljerade uppgifter för 1990 föreligger ännu inte.

Tabell 4.2. Beräknat stödbehov 1991/92 för mjölk

Område	Öre/kg	Milj. kr.
1	131	83
2	1 056	377
3	65	92
4	35	68
Summa		620

Som framgår av tabellen blir ökningen mellan 1990/91 och 1991/92, så som den kan beräknas med ledning av modellen, ca 10 öre/kg i område 2 och 3. I område 1 och 4 (med reducering till 2/3) är stödbehovet ungefär oförändrat. Det bör då också observeras att i uppgifterna för 1991/92 ingår även det extra utjämningsbidraget.

För nötkött sker ingen separat beräkning. Produktionen av mjölk och kött i typföretagen beräknas i produktkvivalenter, där 1 kg mjölk motsvarar 1 enhet och 1 kg kött motsvarar 9 enheter. Detta förhållande avspeglar förhållandet mellan avräkningspriset för mjölk och kött. Med utgångspunkt från beräknat stödbehov för mjölk under 1991/92 blir det beräknade stödbehovet för nötkött enligt tabell 4.4.

Tabell 4.3. Stöd under 1990/91 för nötkött

Område	Pris- tillägg, öre/kg	Djur- bidrag, kr./djur
1	835	450
2	570	280
3	345	130
4	120	70

Tabell 4.4. Beräknat stödbehov 1991/92 för nötkött

Område	Öre/kg	Milj. kr.
1	1 180	20
2	955	105
3	585	23
4	315	17
Summa		165

Det stödbehov som beräknats i tabell 4.4 motsvarar en ökning av utgiften jämfört med de pristillägg och djurbidrag som redovisas i tabell 4.3 med ca 30 milj. kr.

4.2.2 Smågrisar och slaktsvin

För smågrisproduktionen och slaktsvinsproduktionen har beräkningar motsvarande dem för mjölk och nötkött gjorts. I tabell 4.5 redovisas beräkningen av stödbehovet till smågrisproduktionen som utgår i form av ett bidrag per sugga. I tabell 4.6 redovisas beräkningen av stödbehovet till slaktsvinsproduktionen.

Tabell 4.5. Beräknat stödbehov för suggor

Område	Stöd 1990/91		Beräknat stödbehov 1991/92	
	Kr./sugga		Kr./sugga	Mkr.
1	1 455		1 350	0,1
2	995		860	5,4
3	615		420	0,8
4	350		110	0,5
Summa				6,8

Tabell 4.6. Beräknat stödbehov för kött av gris

Område	Stöd under 1990/91		Summa, öre/kg	Beräknat stöd 1991/92	
	Pris- tillägg, öre/kg	bidrag, kr./djur		öre/kg	Mkr.
1	205	22	233	249	0,1
2	150	12	165	211	11,1
3	60	4	65	61	1,2
4	—	—	—	—	—
Summa					12,4

4.2.3 Getter

JN redovisade i skrivelse till regeringen den 6 september 1990 en utredning om stödet till getnäringen (Dnr 19–708/90). I denna utredning anförde JN:

”JN föreslår att getstödet för 1990/91 höjs till totalt 700 kr. per mjölkande get. Detta belopp för 1990/91 finansieras till en del ur anslaget C6 Prisstöd till jordbruket i norra Sverige. JN föreslår att nivån för 1989/90 ökas med 6 % till 530 kr. per mjölkande get för 1990/91. Därutöver bör 170 kr. per mjölkande get utgå under 1990/91 ur anslaget C3 prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, anslagsposten 4 Övergångsåtgärder. Vid bestämningen av beloppet 170 kr. per mjölkande get har en utgångspunkt varit mjölkornas avkastning i förhållande till getters avkastning.

— — —

Den del av beloppet som föreslås finansieras ur anslaget C3 bör ses som ett belopp av engångskaraktär. För 1991/92 kan förnyade överväganden göras om stödets nivå.”

Ännu saknas erfarenheter av effekterna av den höjning som gjordes av stödet för 1990/91. Stödet höjdes kraftigt även 1989/90. Höjningen under 1989/90 synes dock inte ha påverkat antalet getter nämnvärt.

På två år har stödet höjts från 335 kr. per mjölkande get till 500 kr. 1989/90 och till 700 kr. per get 1990/91, vilket motsvarar en höjning med ca 110%.

Tillräckligt noggranna kalkyler saknas för att kunna göra en väl genomarbetad beräkning av stödbehovet. Därför har JN nu utgått från en schablonmässig beräkning grundad på kostnadsutvecklingen. Utgående från en ökning av kostnadsläget enligt PM-index med 7,5% (oktober 1989 – oktober 1990) och baserat på nivån för 1990/91 skulle stödet öka med ca 50 kr. Är däremot utgångspunkten den del av stödet som finansierats via anslaget C6 blir ökningen från 530 kr. till 570 kr., vilket motsvarar 40 kr. per mjölkande get.

Enligt den beräkning som redovisas ovan har nu inte utgångspunkten varit en justering av stödet i förhållande till vad som beräknats för mjölk. Skälet till detta är att det inte finns några uppgifter som styrker att det skett en försämring av priserna på getost m. m.

4.2.4 Matpotatis

Stödet till potatisodlingen utgår under 1990/91 med 4060 kr./ha i Norrbottens län och i de inre delarna av Västerbottens län samt med 2320 kr./ha i övriga delar av Västerbottens län och i Jämtlands, Västernorrlands och Gävleborgs län.

På samma sätt som gäller för getter saknas noggranna kalkyler. JN har därför nu valt att även för potatis nu utgå från en schablonmässig beräkning. Med utgångspunkt från en avkastning i norra Sverige om 15000 kg/ha och ett pris om 1 kr./kg, erhålles en intäkt om 15000 kr./ha. Appliceras en ökning av kostnadsläget enligt PM-index om 7,5% (oktober 1989 – oktober 1990) på denna intäkt skulle stödet rent matematiskt behöva ökas med 1125 kr./ha. Lönsamheten under 1990 har emellertid även påverkats av det inkomststöd som utgår. I norra Sverige uppgår stödet till ca 700 kr./ha. Inkomststödet för 1990/91 var inte känt till sin storlek vid bestämningen av stödnivån under 1990/91 och har således inte beaktats. Därför bör beloppet nu dras av från den beräkning som grundades på PM-index.

Dessutom bör en korrigering göras för produktivitetsutvecklingen. Med en produktivitetsutveckling om 1% bör en ytterligare reducering med 150 kr./ha göras. Nettoökningen blir därför 275 kr./ha.

4.2.5 Äggproduktion

I det livsmedelspolitiska beslutet (1989/90:JoU 25) anför:

”Utskottet delar ... regeringens mening att förutsättningarna för äggproduktionen i norra Sverige måste bevaras och att jordbruksnämnden ges i uppdrag att lämna förslag om hur detta kan ske.”

JN vill med anledning av det citerade uttalandet av jordbruksutskottet anföra följande.

I norra Sverige fanns 1989 enligt lantbruksregistret totalt 1626 företag med höns. Antalet företag med höns har minskat och uppgick 1985 till ca 1950 st. Norra Sverige svarar för 12% av antalet företag med höns. Dessa företag fördelar sig på olika besättningsstorlekar enligt tabell 4.7.

Tabell 4.7. Antal företag med höns efter besättningsstorlek 1989

Län	1-49	50-199	200-999	1 000- 2 999	5 000-	Summa
Värmlands	299	38	1	4	4	355
Kopparbergs	169	38	10	6	4	227
Gävleborgs	219	30	7	5	1	262
Västernorrlands	242	17	7	7	5	27
Jämtlands	185	16	4	2	2	209
Västerbottens	163	22	22	7	5	219
Norrbottnens	58	5	2	5	6	76
Summa	1 335	166	62	36	27	1 626
% av hela landet	12	10	12	12	9	12

Ett system som är relativt enkelt att administrera är ett system med direktutbetalningar till företagen om endast de större besättningarna är bidragsberättigade. Om exempelvis gränsen för att bli bidragsberättig sätts vid 1 000 värphöns kommer enligt tabell 4.7 ca 60 företag att omfattas av systemet. Sätts gränsen så lågt som vid 200 värphöns kommer ca 125 företag att omfattas av systemet. Ett mellanläge kan vara att företag med minst 500 värphöns omfattas av systemet. Uppskattningsvis kommer då ett hundratal företag att omfattas av systemet.

Stödet bör rikta sig till de producenter som inte bara satsar en marginell del av sin tid i produktionsgrenen. En besättning om inemot 10 000 värphöns kan beräknas ge heltidssysselsättning åt en person.

Enligt en beräkning som utförts av Lantbrukets utredningsinstitut (LUI) uppgår merkostnaden för produktion av ägg i Kopparbergs län till 23 öre/kg och i övriga Norrland till 63 öre/kg. Merkostnaderna uppkommer till största delen genom högre uppvärmningskostnader och högre kostnader för byggnader och inventarier. Beräkningarna avser i prisläge 1989.

En utgångspunkt för de fortsatta övervägandena kan vara att ett stöd sätts till motsvarande 68 öre/kg ägg i område 1 och 2 samt till motsvarande 25 öre/kg ägg i område 3 och 4. Förändringen av kostnadsläget enligt PM-index om 7,5% (oktober 1989-oktober 1990) har därvid beaktats. Vid en produktion om 19,6 kg/höna och med en dödlighet om 8%, skulle beloppen per insatt höna komma att bli enligt tabell 4.8. I dessa belopp inkluderas kostnaderna av avyttring av utslagshöns.

Tabell 4.8. Stödbehov till äggproduktionen, kr. per insatt höna

Område	Stödbehov
1-2	12,30
3-4	4,50

För att motverka tröskeffekter föreslås att stöd betalas ut endast för det antal höns som överstiger gränsen för stöd samt att ett minsta belopp som betalas ut utgör 500 kr. Sätts gränsen vid 1 000 värphöns utbetalas därför stöd först vid minst 1 043 höns i område 1-2 och först vid minst 1 112 höns i område 3-4.

Tabell 4.9. Uppskattad utgift, milj. kr.

Område	Minst 500 höns	Minst 1 000 höns
1-2	3,1	2,4
3-4	0,5	0,4
Summa	3,6	2,8

4.4 Diskussion kring möjligheterna att "upprätthålla ett livskraftigt jordbruk i norra Sverige"

I det uppdrag som JN fick av regeringen i januari 1990 uppdrogs åt nämnden "att ge förslag till hur det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige tekniskt bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet. Prisstödet bör därvid bedömas tillsammans med andra tillgängliga stödformer samt de övriga möjligheter som står till buds för att bibehålla jordbruket i norra Sverige, t. ex. genom uppbyggnaden av kombinationsföretag."

Jordbruksutskottet (JoU 25) noterar "att statens jordbruksnämnd fått regeringens uppdrag att lämna förslag om hur det särskilda prisstödet till jordbruket i norra Sverige bör utformas för att det skall vara möjligt att bevara ett livskraftigt jordbruk i dessa delar av landet."

Det är i hög grad en tolkningsfråga vad som avses med "ett livskraftigt jordbruk". Det är troligt att det finns en viss lägsta nivå på jordbruket i ett område för att jordbruket långsiktigt skall kunna bestå. Skäl till att det bör vara på det sättet kan vara att det måste finnas ett visst underlag för handel med insatsvaror till jordbruket och att det även måste finnas ett visst underlag för att kunna upprätthålla transportlinjer för uppsamling av mjölk m. m.

Av uppdraget framgår också att stödet bör bedömas tillsammans med andra stödformer som står till buds. Det s. k. åtgärdsprogrammet har enligt statsmakterna avsatt mycket goda resultat. Detta program kommer att fortsätta ytterligare ett par år. Det är inte möjligt att nu dra några slutsatser om hur stor effekt programmet har haft på produktionen. Successivt bör uppföljningar ske.

Vid bedömning av var denna nivå ligger måste hänsyn tas till ett flertal faktorer. Bland sådana faktorer kan nämnas möjligheterna att upprätthålla infrastruktur med vägnät, skolor, sjukvård m. m. JN anser att det i första hand är en politisk bedömning var denna nivå ligger. Emellertid bör frågeställningen belysas. Ett sätt att belysa frågeställningen är att ta en utgångspunkt i den faktiska utvecklingen under de senaste åren.

5 Stödet till livsmedelsindustrin i norra Sverige

Mejerier (för statligt pristilläggsberättigade kvantiteter), slakterier (för besiktigad slakt) och äggpackerier (för runmärkta ägg) i norra Sverige har hittills fått kompensation för merkostnader, framför allt för högre transportkostnader, och som finansierats med regleringsmedel. Stödbehovet

har i huvudsak beräknats som skillnaden i transportkostnader mellan företag i norra Sverige och i övriga landet.

Underlag för de beräkningar som gjorts för livsmedelsindustrin har varit en enkätundersökning där de deltagande företagen redovisat sina kostnader enligt bokföringsmaterial.

Det bör understrykas att ett flertal schabloniseringar har måst göras. Beräkningarna kan därför inte ses som exakta. Bl. a. har beräkningarna utgått från de kvantiteter som uppgetts av företagen. Som framgick av JNs rapport till regeringen om områdesindelningen föreslogs att endast de kvantiteter som hämtats från stödområdet bör utgöra underlag för beräkning av stöd. Av detta skäl torde de belopp som visar den totala utgiften för stödet vara något överskattade.

JN återkommer nedan i avsnitt 6 med förslag till stöd för 1991/92.

5.1 Mejerier

Mejerierna i norra Sverige har kompenseras för högre in- och uttransportkostnader med extra regionalt bidrag. Stödet till mejerierna har hittills administrerats av Föreningen för mejeriprodukter (FFM) och har utgått med ett visst belopp per kg mjölk för de olika mejeriföreningarna. Det extra regionala bidraget ändrades senast den 1 januari 1990.

Tabell 5.1. Extra regionalt bidrag till mejeriindustrin under 1990 (prog), exkl. Arla

Mejeriförening öre/kg	Nuv bidrag, Mkg	Invägning, Mkr.	Totalt,
Norrbottnen	10,6	76,3	8,1
Norrmejerier	7,8	125,8	9,8
NNP	9,6	199,8	19,2
S:a Hälsingland	4,1	51,0	2,1
Gefleorten	5,0	57,7	2,9
Dalarna	5,1	101,2	5,2
Värmland	4,1	125,7	5,1
Summa		737,9	52,4

För närvarande pågår strukturförändringar inom mejeriindustrin. Beslut har fattats om en sammanslagning mellan dels Arla och Gefleortens mejeriförening dels S:a Hälsinglands, Dalarnas och Värmlands mejeriföreningar. Vidare pågår diskussioner om sammanslagning mellan Norrbottens läns mejeriförening och Norrmejerier.

I "Driftsstatistik för svenska mejerier" redovisas såväl intransportkostnad per kg invägd mjölk som mjölkinvägning per mejeriförening. Med hjälp av dessa uppgifter har genomsnittliga intransportkostnader beräknats. I tabell 5.2 redovisas de merkostnader i norra Sverige som beräknats för intransportkostnader för 1990.

Tabell 5.2. Merkostnader för intransportkostnader under 1990 (prog)

Område	Invägning, Mkg	Intransp. kostn., öre/kg	Merkostnad	
			öre/kg	Mkr.
1-2	401,9	15,5	6,9	27,7
3-4	335,6	11,8	3,2	10,7
Övriga	2 768,5	8,6	—	—
Summa	3 505,0	9,7		38,4

Den beräkning som redovisas i tabell 5.2 slutar således på ett belopp som är något lägre än det belopp som redovisades i tabell 5.1. Ett skäl till denna avvikelse är att i tabell 5.2 har endast beaktats intransportkostnader.

5.2 Slakterier

Kostnadstillägg till slakterierna har hittills utgått för besiktigad slakt inom resp. område A-D. I tabell 5.3 redovisas de belopp som gäller för 1989 (beloppen per kg slakt ändrades senast 1987).

Tabell 5.3. Kostnadstillägg till slakterierna

Område	Nöt		Svin		Får		Totalt
	öre/kg	Mkr.	öre/kg	Mkr.	öre/kg	Mkr.	
A	126	2,8	62	0,6	91	0,0	3,4
B	73	8,9	41	2,9	61	0,4	12,2
C	31	3,5	20	2,0	31	0,2	5,7
D	8	1,3	6	2,5	8	0,1	3,9
Summa		16,5		8,0		0,7	25,2

¹ Inkl. kalvkött.

I tabell 5.4 redovisas resultatet av den undersökning som nu genomförts. Enligt undersökningen är det svårt att motivera en differentiering efter djurslag.

Tabell 5.4. Merkostnader för intransportkostnader under 1990

Område	Slaktvolym, Mkg				Belopp	
	Nöt	Svin	Får	Totalt	öre/kg	Mkr.
1-2	13,7	7,4	0,8	21,9	25	5,5
3-4	9,2	² 11	0,5	20,7	20	4,1
Summa	22,9	18,4	1,3	42,6		9,6

¹ Inkl. kalvkött.

² Uppskattat.

5.3 Äggpackerier

På samma sätt som för mjölk och slakt har en undersökning gjorts rörande transportkostnaderna för ägg. I tabell 5.5 redovisas resultaten från denna undersökning.

Tabell 5.5. Transportkostnader för äggpackerierna

Område	Kvantitet Mkg	Merkostnad	
		öre/kg	Mkr.
1-2	3,5	30	1,1
3-4	1,2	30	0,4
Summa			1,5

För närvarande finns två packerier i område 1-2 och ett packeri i område 3-4.

6 JNs förslag

6.1 Inledning

I den rapport om områdesindelningen som JN redovisade för regeringen den 29 november 1990, "Prisstödet till jordbruket i norra Sverige", statens jordbruksnämnd december 1990 redovisade JN vissa frågeställningar i samband med höjda stödnivåer. Det konstaterades redan då att i vissa skördeområden är stödet nu så högt att det överstiger ersättningen till arbete och kapital. Av ersättningen till arbete och kapital beräknas ca 70 % utgöra ersättning till arbete och resten ersättning till kapital.

Beräkningarna visar att för område 1 blir stödet för mjölkföretag i genomsnitt 114 % av den faktiska ersättningen till arbete och kapital. Den faktiska ersättningen utgör då i sin tur, enligt de beräkningar som redovisas i avsnitt 4.1, 47 % (täckningsgraden) av den beräknade ersättningen. För område 2 har beräknats 96 %. För område 3 och 4 har beräknats tal som är lägre än 70 %. JN föreslår nu att ingen reducering härför sker. Fortsatta studier bör ske för att belysa effektiviteten av olika former av stöd.

JN föreslår, i likhet med tidigare att område 4 utgör ett avtrappningsområde. Tidigare har pristillägget avvägts så i område 4 att en reducering har skett av det beräknade pristillägget till 2/3. JN föreslår att denna reducering sker även för 1991/92 för mjölk och kött.

Hur det stöd som betalas ut genom det s. k. åtgärdsprogrammet för norra Sverige bör behandlas vid avvägning av pristödet till norra Sverige kan diskuteras. Införandet av åtgärdsprogrammet för några år sedan ansågs då inte motivera någon korrigerig av pristödet. Enligt JN kan det därför vara konsekvent att inte heller nu göra någon korrigerig för detta stöd.

När erfarenheter vunnits av andra beslutade stödformer bör emellertid effekterna av även dessa beaktas vid avvägning av stödet till jordbruket i norra Sverige.

JN anförde i rapporten om områdesindelningen att statsmakterna ytterligare bör precisera målsättningen för stödet till jordbruket i norra Sverige. Det är enligt JN oklart i vilken utsträckning stödet är att se som ett produktionsstöd resp. ett mera allmänt regionalpolitiskt stöd. I de förslag till stödnivåer som redovisas nedan föreslår JN att de delar av stödet som nu utgår i form av djurbidrag ersätts (utom för suggor och värphöns) med ett pristillägg. Alternativt redovisas också för mjölkkor hur stort ett djurbidrag skulle bli om pristillägget matematiskt omvandlas till ett djurbidrag.

Jämfört med den utgift som redovisades i samband med beräkningarna i avsnitt 4 och 5 har en reduktion skett för mjölk med 10% för minskad produktion under 1991/92 i förhållande till de uppskattningar för 1990 som utnyttjats. För kött har produktionen förutsatts bli oförändrad.

6.2 Förslag till stöd

6.2.1 Jordbruket

I tabell 6.1 redovisas de justeringar som enligt JN bör göras för mjölk, i förhållande till de beräkningar som redovisades i avsnitt 4.2.

Tabell 6.1. JNs förslag till pristillägg på mjölk, öre/kg

Område	Enligt tab. 4.2	Reducering i område 4	JNs förslag	
			öre/kg	Mkr.
1	131	—	131	74
2	106	—	106	339
3	65	—	65	82
4	35	12	23	40
Summa				535

De uppgifter om pristillägg som redovisas i tabellen ovan är uttryckta vid 4,2% fetthalt. Tidigare har pristilläggen till mjölk uttryckts som pristillägg på mjölkfett. Pristillägget på mjölkfett erhålles genom att dividera uppgifterna i tabellen ovan med 0,042. Det är oklart om det är lämpligt att betala ut stödet efter mängden mjölk eller efter mängden mjölkfett. JN föreslår att nämnden bemyndigas att avgöra om pristillägget bör uttryckas som pristillägg på mjölkfett eller på mjölk.

I förslaget till pristillägg ingår även det extra utjämningsbidraget som tidigare finansierades inom utjämnningssystemet för mjölk.

Om pristilläggen för mjölk i stället fullt ut omvandlas till ett djurbidrag skulle bidraget per mjölkko komma att uppgå till 8 000, 6 500, 4 000 resp. 1 400 kr. i resp. område räknat vid en avkastning på 6 100 kg/år. För typgårdarna betyder således stödet för mjölk mellan ca 29 000 och 168 000 kr./år.

Livdjurspriserna i södra Sverige för en ko har angetts till mellan 6 500 och 7 500 kr. och för en kviga till mellan 5 000 och 12 000 kr. I norra Sverige har livdjurspriset för en kviga angetts till mellan 9 500 och 10 500 kr. Även om uppgifterna är mycket översiktliga och därmed osäkra synes

de indikera att livdjurspriserna sett som genomsnitt är ungefär de samma eller något högre i norra Sverige än i övriga delar av landet.

I tabell 4.4 redovisades beräkningar för nötkött. JN föreslår att samma pristilllägg utgår för kalvkött samt för får- och lammkött som för nötkött. JNs förslag till pristilllägg för dessa produkter redovisas i tabell 6.2. För att även beakta de kvantiteter av kalvkött samt får- och lammkött som produceras har schablonmässigt ett tilllägg till utgiften gjorts om 10%.

Tabell 6.2. JNs förslag till pristilllägg på nötkött, kalvkött samt får- och lammkött, öre/kg

Område	Enligt tab. 4.4	Reducering i område 4	JNs förslag	
			öre/kg	Mkr.
1	1 180	—	1 180	22
2	955	—	955	116
3	585	—	585	25
4	315	110	205	12
Summa				175

I och med att pristillägget för kött successivt höjts, ökar risken att systemet missbrukas. Inom JN har under hösten 1990 utförts ett arbete med att utveckla alternativa former för utbetalning av stödet samt former för hur kontrollen kan skärpas. Detta arbete kommer att slutföras under våren. Detta inkluderar även en förändring av utbetalningsformerna för pristilläggen på kött i riktning mot att även utnyttja utbetalningar direkt till jordbrukare. I dagsläget sker utbetalningar uteslutande genom slakteri eller motsvarande. För att kunna utföra kontrollen på ett effektivt sätt är det angeläget att ha tillgång till lantbruksregistret.

Bör även hänsyn tas till produktionsutvecklingen kan det räkneexempel som redovisades i avsnitt 4.4 tas som en utgångspunkt. Med de förutsättningar som ställdes upp för räkneexemplet skulle pristilläggen i genomsnitt behöva höjas med ytterligare ca 15 öre/kg mjölk och med ca 135 öre/kg nötkött. Utgiften kommer då att öka med ca 150 milj. kr.

I tabell 6.3 redovisas JNs förslag till stöd för suggor och slaktsvin.

Tabell 6.3. JNs förslag till stöd för suggor och slaktsvin

Område	Suggor		Slaktsvin	
	kr./sugga	Mkr.	öre/kg	Mkr.
1	1 350	0,1	250	0,1
2	860	5,4	210	11,1
3	420	0,8	60	1,2
4	110	0,5	—	—
Summa		6,8		12,4

För getter föreslår JN att stödet höjs i område 1 och 2 till 750 kr. per mjölkande get samt bibehålles vid oförändrat 700 kr. per mjölkande get i område 3 och 4. Skälet till att en differentiering föreslås är dels att i någon

mån minska trappstegseffekten mot området söder om stödområdet, dels att merkostnaderna för vallproduktionen torde vara lägre i den södra delen av stödområdet jämfört med den norra delen av stödområdet.

Utgiften för getstödet beräknas till 1,7 milj. kr.

Uppgifter om priser på getter är svårt att få fram. Det finns emellertid indikationer på att livdjurspriset är i samma storleksordning som stödet.

Vad gäller matpotatisodlingen föreslår JN att stödet ökas med avrundat 280 kr./ha. I område 1 föreslås att det nuvarande högre stödet om 4 060 kr./ha ökas till 4 340 kr./ha och i område 2 föreslås att det nuvarande lägre stödet om 2 320 kr./ha ökas till 2 600 kr./ha. Inget stöd föreslås utgå i område 3 och 4.

Utgiften för stödet till matpotatisodlingen beräknas till 7,1 milj. kr.

Stödet till äggproduktionen i norra Sverige har hittills utgått i form av packeribidrag som finansierats inom regleringsekonomin. Dessutom har ett stöd betalats ut för att minska kostnaderna för fjäderfäslakt. JN har i tidigare skrivelse till regeringen föreslagit att detta senare stöd avvecklas.

Mot bakgrund av det livsmedelspolitiska beslutet föreslår JN att det införs ett stöd riktat direkt till äggproducenterna.

Stödet kan utformas så att det utgår först fr. o. m. 1 000 insatta höns samt att det minsta belopp som betalas ut utgör 500 kr. Gränsen 1 000 utnyttjades också för den numera borttagna produktionsavgiften för värphöns. Även branschföreträdare anser att denna gräns är lämplig.

JN föreslår att nämnden bemyndigas att fastställa närmare bestämmelser om villkor för att erhålla stöd.

I tabell 6.4 redovisas stödet till äggproduktionen.

Tabell 6.4. JNs förslag till stöd till äggproduktionen

Område	Kr. per insatt höna	Milj. kr.
1-2	12,30	2,4
3-4	4,50	0,4
Summa		2,8

JN föreslår dessutom att de övergångsåtgärder som skisserades i nämndens förslag till områdesindelning införs. I utredningen om områdesindelningen angavs en utgift om 10 milj. kr. Med de stödbelopp för 1991/92 som JN nu föreslår torde detta belopp vara en överskattning. Hur stor den verkliga utgiften kommer att bli är svårt att beräkna. Med de regler som skisserades i utredningen om områdesindelningen torde en utgift om högst 5 milj. kr. vara mera realistisk.

6.2.2 Livsmedelsindustrin

JN föreslår, vad gäller livsmedelsindustrin, att stödområdet delas in i två delar, ett område 1-2 och ett område 3-4. Som ett allmänt krav föreslås att den bidragsberättigade produktionen kommer från stödområdet.

JN har nu inte kunnat göra en fullständig analys av merkostnaderna inom livsmedelsindustrin. Hittills har endast intransportkostnaderna analyserats.

JN föreslår att samma totala utgift tas upp för kostnadstillägg för mejerier och slakterier som för 1990/91, samt att JN bemyndigas att efter fortsatt utredningsarbete fastställa de belopp som bör utgå. En förutsättning kan då vara att stödet inte tillåts öka. Det fortsatta utredningsarbetet bör bl. a. inriktas mot att analysera uttransportkostnaderna.

Med denna förutsättning kan kostnadstillägget till slakterier beräknas till 26 milj. kr. och till mejerier 50 milj. kr. samt packeribidrag till äggpackerier 2 milj. kr., vilket totalt innebär 78 milj. kr. Beloppet till äggpackerier har därvid reducerats för den omfördelning som föreslås genom att stöd även föreslås riktas direkt till jordbrukarna.

6.2.3 Sammanfattning av utgift för 1991/92 enligt JNs förslag

I tabell 6.7 redovisas i sammanfattning en beräkning av den totala utgiften för stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige. Som redovisades tidigare har antagits att produktionen av mjölk är 5% lägre under 1991/92 än under 1990/91. Det faktiska utfallet blir beroende på produktionens utveckling.

Tabell 6.7. Total beräknad utgift för stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige, milj. kr.

	1991/92	1990/91
<i>Jordbruket</i>		
Mjölk, pristillägg	535	500
„, utjämningsbidrag	¹ —	47
Kött av nöt, kalv, gris, får och lamm	189	158
Smågrisar	7	7
Getter	2	2
Matpotatis	7	7
Ägg	3	² —
Övergångsåtgärder	5	² —
Delsumma	748	721
<i>Livsmedelsindustrin</i>		
Mejerier	46	48
Slakterier	25	25
Äggpackerier	2	3
Delsumma	73	76
Summa	821	797

¹ Avvecklas.

² Förekommer inte 1990/91.

Skillnaden mellan 1990/91 och 1991/92 beror dels på ändrat stöd, dels på ändrad produktion av mjölk. Om produktionen av mjölk hade hållits oförändrad, skulle utgiften för 1991/92 ha varit ca 30 milj. kr. högre.

7 Förslag

Prop. 1990/91:99
Bilaga 3

JN föreslår, vad gäller jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige, att statsmakterna beslutar

att den områdesindelning som föreslogs i JNs skrivelse den 29 november 1990 införs fr. o. m. den 1 juli 1991.

att pristilläggen ändras för mjölk, nötkött, kalvkött, kött av gris samt får- och lammkött,

att stödet ändras för smågrisproduktionen och getnäringen,

att pristillägg införs för ägg,

att arealbidraget ändras för potatis,

att övergångsåtgärder införs enligt den skiss som redovisades i JNs skrivelse den 29 november 1990,

att ett statsfinansierat kostnadstillägg införs för mejerier och slakterier samt

att ett statsfinansierat packeribidrag införs för äggpackerier.

JN föreslår vidare

att nämnden bemyndigas att besluta om kostnadstilläggens och packeribidragens storlek inom en maximal ram om 73 milj. kr.,

att nämnden ges möjlighet att besluta om ändrad betalningsgrund för mjölk,

att nämnden bemyndigas att utforma de närmare villkoren för pristillägg för ägg samt

att de belopp som redovisas i nedanstående tablå skall gälla fr. o. m. den 1 juli 1991.

Produkt	område			
	1	2	3	4
<i>Jordbruket</i>				
Mjölk, öre/kg	131	106	65	23
Kött av nöt, kalv, får och lamm, öre/kg	1 180	955	585	205
Suggor, kr./sugga	1 350	860	420	110
Kött av gris, öre/kg	250	210	60	—
Getter, kr./mjölkande get	750	750	700	700
Matpotatis, kr./ha	4 340	2 600	—	—
Ägg, kr./insatt höna	12,30	12,30	4,50	4,50

8 Beslutsmening

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören efter föredragning av avdelningsdirektören Svensson samt byrådirektörerna Johansson, Johnsson och Nordström i närvaro av avdelningscheferna Andersson och Öjehcim.

Svante Englund

Harald Svensson

Komplettering av tidigare redovisat förslag om stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige

I skrivelse till regeringen den 23 januari 1991 redovisade statens jordbruksnämnd (JN) förslag angående stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige under 1991/92. Detta förslag kompletteras nu genom att ytterligare material redovisas.

I *bilaga I* redovisas beräkningar avseende pristillägg till jordbruket i norra Sverige grundade på den nuvarande områdesindelningen.

I *bilaga II* redovisas en analys av effekterna i norra Sverige av avskaffandet av tvåprssystemet för mjölk.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören efter föredragning av avdelningsdirektören Svensson i närvaro av avdelningschefen Öjheim.

Svante Englund

Harald Svensson

STATENS JORDBRUKSNÄMND 1991-01-31

Beräkningar avseende pristillägg till jordbruket i norra Sverige grundade på den nuvarande områdesindelningen

I skrivelse till regeringen den 23 januari 1991 redovisade statens jordbruksnämnd (JN) förslag till pristillägg m. m. för jordbruket i norra Sverige under 1991/92. Förslaget avsåg den områdesindelning som föreslogs i rapport till regeringen i november 1990. I denna skrivelse redovisas förslag till pristillägg som grundas på den hittillsvarande områdesindelningen för mjölk och kött från olika djurslag.

Med samma förutsättningar som använts för beräkningarna för skrivelsen den 23 januari 1991 föreslår JN de belopp som redovisas i tabell 1 (mjölk) och tabell 2 (kött från olika djurslag). Vid beräkningen av den totala utgiften har samma produktionsutveckling förutsatts som i ovan nämnda skrivelse. Beräkningen inrymmer viss osäkerhet. Därför har utgiften i resp. område anpassats så att totalsumman blir densamma som i den tidigare beräkningen. I annat fall hade kostnadsberäkningen avvikit med några miljoner kr. från den beräkning som redovisades tidigare.

Tabell 1. Förslag till pristillägg för mjölk

Område	Enligt beräkn.	Reducering i område 4	Förslag	
			öre/kg	Mkr.
1	137	—	137	82
2a	109	—	109	227
2b	100	—	100	114
3	62	—	62	60
4	39	13	26	52
Summa				535

Tabell 2. Förslag till pristillägg för nötkött, kalvkött samt får- och lammkött

Område	Enligt beräkn.	Reducering i område 4	Förslag	
			öre/kg	Mkr.
1	1 230	—	1 230	24
2	950	—	950	116
3	560	—	560	18
4	360	120	240	17
Summa				175

STATENS JORDBRUKSNÄMND 1991-02-11
Projektgrupp Norrland

Effekter i norra Sverige av avskaffandet av tvåprissystemet för mjölk

1 Inledning

Genom beslut av regeringen den 21 juni 1989 fick statens jordbruksnämnd (JN) i uppdrag att följa utvecklingen för producenterna i norra Sverige och för de små producenterna. I denna PM redovisas ett försök till bedömning av den effekt som hittills har uppkommit genom avskaffandet av tvåprissystemet.

I motioner under 1987/88 (JoU 1987/88:25) pekades på den oro som förelåg "för att en eventuell produktionsökning inverkan på producentpriset vid avskaffandet av tvåprissystemet skulle drabba de mindre producenterna och producenterna i norra Sverige. För att motverka sådana effekter för de mindre producenterna bör enligt utskottets mening särskilda övergångsåtgärder vidtas under ett år efter avskaffandet av tvåprissystemet."

Avskaffandet av tvåprissystemet ledde till att produktionen ökade och att de genomsnittliga avräkningspriserna föll samtidigt som efterfrågan inom landet på mejeriprodukter inte ändrades nämnvärt eller minskade något.

2 Strukturförändringar

I tabell 2.1 redovisas strukturförändringarna totalt för landet under de senaste åren. Det är svårt att se några större förändringar i utvecklingen. Det finns dock en tendens till att de genomsnittliga leveranserna ökat relativt kraftigt under de senaste två åren samt att antalet mjölkkor per besättning ökat mer under de senaste två åren än tidigare.

Av tabellen framgår att under perioden med tvåprissystemet ökade antalet kor per besättning med knappt 0,5 ko per år. Mellan 1988/89 och 1989/90 ökade antalet kor per besättning med 1,6 kor. Ett sätt att resonera kan vara att skillnaden mellan 1,6 och 0,5 (=1,1) är en effekt av det borttagna tvåprissystemet. En förutsättning för denna slutsats är att inga förändringar i övrigt i utvecklingen har inträffat. Detta kan i och för sig vara en långtgående slutsats. Det är emellertid inte möjligt att med säkerhet dela upp effekterna av de olika faktorer som påverkar jordbruket.

Tabell 2.1. Strukturutvecklingen inom mjölkproduktionen

År	Antal leverantörer	Total prod. Mkg	Kg per leverantör	Antal kor 1 000-tal	Antal kor per besättning
1984/85	34 800	3 647	104 800	651	18,7
1985/86	32 700	3 451	105 500	623	19,1
1986/87	30 800	3 434	111 500	588	19,1
1987/88	29 100	3 339	114 700	570	19,6
1988/89	27 500	3 372	122 600	567	20,6
1989/90	25 800	3 503	135 800	573	22,2

I tabell 2.2 redovisas hur antalet besättningar med mjölkkor i produktionsområdena nedre och övre Norrland förhåller sig till det totala antalet besättningar i landet. De relativa förändringar som skett är mycket små. I gruppen med mindre besättningar har den andel av besättningarna som finns i Norrland minskat med 0,5 procentenheter sedan år 1985. I gruppen med större besättningar däremot har den andel av besättningarna som finns i Norrland ökat med 0,3 procentenheter. Totalt har andelen i Norrland minskat med 1,4 procentenheter sedan år 1985. Det är således inte möjligt att påstå att norra Sverige har utvecklat sig på ett nämnvärt annorlunda sätt än hela landet. Möjligen skulle det kunna påstås att ökningen under år 1990 av den genomsnittliga besättningsstorleken varit något lägre i Norrland jämfört med hela landet. Förändringen är dock så liten att något avseende knappast bör fästas vid den.

Tabell 2.2. Antalet besättningar i Norrland jämfört med antalet besättningar i hela landet, procent

År	Besättningar i Norrland				Summa	
	1–24 kor		25– kor			
Antal	% av landet	Antal	% av landet	Antal	% av landet	
1985	6 102	22,9	950	11,3	7 052	20,1
1986	5 606	22,2	909	11,9	6 515	19,8
1987	5 143	21,9	887	11,9	6 030	19,5
1988	4 703	21,6	887	11,8	5 590	19,1
1989	4 259	21,9	943	11,6	5 202	18,9
1990 ¹	3 813	22,4	1 032	11,6	4 845	18,7

¹ Preliminärt.

Avkastningsökningen i norra Sverige har under de senaste åren, som i landet i övrigt, uppgått till ca 2% per år.

3 Priseffekter av borttaget tvåprissystem

I tabell 3.1 redovisas prisutvecklingen för mjölk. De förändringstal som redovisas avser en real förändring där priset deflaterats med KPI.

Tabell 3.1. Utveckling av avräkningspriset¹ på mjölk

År	Pris, öre/kg	Real förändring, %
1984/85	250	—
1985/86	269	+ 2,1
1986/87	290	+ 3,6
1987/88	297	— 2,9
1988/89	319	+ 1,5
1989/90	306	— 11,3 (² — 6,0)

¹ Enligt jordbruksekonomiska meddelanden.

² Vid årsskiftet 1989/90 betalades ett djurbidrag ut om 875 kr. I juni 1990 betalades ett djurbidrag ut om 475 kr. Beloppet 875 kr. och hälften av 435 kr. motsvarar ett tillskott till priset om 18 öre/kg vid en avkastning om 6 100 kg/ko. Om dessa 18 öre/kg beaktas blir minskningen mellan 1988/89 och 1989/90 6,0%.

Det är inte möjligt att exakt beräkna hur stor del av den beräknade förändringen av lönsamheten i mjölkproduktionen som är en effekt av avskaffandet av tvåprissystemet. Flera ytterligare faktorer, utöver avskaffandet av tvåprissystemet kan ha inverkat på prisutvecklingen och därmed på lönsamheten. Sådana faktorer är ändrade avsättningsmöjligheter på den inhemska marknaden, ändrade priser vid avsättning på export och produktivitetens utvecklingen. Vidare kan periodiseringseffekter göra att det blir svårt att jämföra avräkningspriserna under olika år med varandra. I sammanhanget bör noteras att det inte bara är den del av intäkten som erhålles via försålda produkter som bör beaktas, utan även den del av jordbrukarnas totala intäkter som erhålles genom djurbidrag m. m. Det är inte möjligt att separera inverkan på lönsamheten av dessa olika effekter.

Som anfördes ovan ökade produktionen i samband med avvecklingen av tvåprissystemet. Man kan utgå ifrån att i företag med ledig kapacitet blir kostnadsökningen lägre i förhållande till intäktsökningen jämfört med företag utan ledig kapacitet. Tillgängliga undersökningar visar att det under perioden med tvåprissystemet fanns ledig kapacitet hos mjölkproducenterna.

Den beräkningsmodell som utnyttjas som ett underlag för avvägning av stödet beaktar inte eventuella effekter av ändrad produktion utan endast effekter av ändrade priser. I modellen definieras nämligen storleken på företaget genom koantalet (21 st). Modellen utnyttjar genomsnittsuppgifter. För att på ett riktigt sätt kunna beakta en produktionsändring måste beräkningsmodellen utgå från en marginalansats.

Merparten av förändringen av lönsamheten inom mjölkproduktionen till följd av prisfallet torde vara att hänföra till avskaffandet av tvåprissystemet. Som en utgångspunkt för ett räkneexempel kan siffran 75% av det reala prisfallet anges. Dessutom kan konstateras att produktionen per besättning ofta utökades i samband med avskaffandet av tvåprissystemet (produktivitetseffekt). Produktionsökningen kan bero på två olika faktorer, den ena är att avkastningen ökar, den andra är att koantalet ökar. Avkastningsökningen har beaktats i beräkningsmodellen. Däremot har inte ett ökat koantal beaktats i modellen. Bör effekten av ökat koantal beaktas kan det ske genom att det procenttal som avser effekten av prisfallet (75%) sänkas. Inte heller för denna produktivitetseffekt är det möjligt

att göra några noggranna beräkningar. Som ett räkneexempel kan anges en sänkning till 65%. Beräkningar redovisas både för alternativet med 65% och alternativet med 75%.

De beräkningar som redovisas av JN i skrivelsen den 23 januari 1991 har därför kompletterats med en beräkning som visar stödbehovet vid antagande om "oförändrad lönsamhet" som ger ett högre stödbehov än som redovisats av JN (57% täckningsgrad). Av den skillnad som erhålles mellan de båda beräkningarna bör då enligt de utgångspunkter som angavs ovan 65% eller 75% av skillnaden beaktas.

Genom att mjölk och nötkött behandlas i samma modell kommer därför inte endast stödbehovet för mjölk, utan även stödbehovet för kött att påverkas.

Vid bedömning av effekter av avskaffandet av tvåprissystemet bör hänsyn tas till att andelen företag med kontrakt varierar mellan södra och norra Sverige. Företagarna i norra Sverige hade nämligen särregler som medgav en gynnsammare behandling än företagarna i södra Sverige. I södra Sverige hade ca 90% av mjölkproducenterna kontrakt medan i norra Sverige hade endast ca 50% tecknat kontrakt. Någon särskild hänsyn har emellertid inte tagits till detta förhållande i denna PM.

4 Räkneexempel

Genom tvåprissystemet var det möjligt att hålla prisnivån på en genomsnittligt högre nivå än när tvåprissystemet avskaffats. Det prisfall som uppstått i samband med avskaffandet av tvåprissystemet ger därför en permanent lönsamhetssänkning jämfört med under den period när tvåprissystemet tillämpades. De räkneexempel som redovisas i avsnitt 4.1 och 4.2 syftar till att belysa storleken av denna lönsamhetssänkning.

4.1 Exempel 1

I tabell 4.1 redovisas den beräkning som gjorts under förutsättning att dels 65%, dels 75% av lönsamhetsförändringen beaktas. Tabellen kan jämföras med tabell 4.2 i skrivelsen från den 23 januari 1991. Beräkningarna för nötkött kan tillämpas även för kalvkött samt får- och lammkött.

I tabellen är utgångspunkten den av JN föreslagna områdesindelningen samt att andelen egenproducerad fodersäd är 1/3.

Tabell 4.1. Beräknat stödbehov 1991/92 för mjölk och nötkött (föreslagen områdesindelning), öre/kg

Område	Mjölk		Nötkött	
	65%	75%	65%	75%
1	148	151 ¹	1 330	1 355
2	122	124	1 085	1 115
3	80	82	720	740
4	49	51	435	455
4 just.	33	34	290	305

¹ $131 + (157 - 131) * 0,75 = 151$.

En justering i område 4 bör som tidigare ske av pristilläggen till 2/3 av beräknat stödbehov. Denna beräkning redovisas i tabellen som "4 just."

Tabell 4.2 avviker från tabell 4.1 på så sätt att utgångspunkten är den nuvarande områdesindelningen.

Tabell 4.2. Beräknat stödbehov 1991/92 för mjölk och nötkött (nuvarande områdesindelning), öre/kg

Område	Mjölk		Nötkött	
	65%	75%	65%	75%
1	151	154	1360	1380
2a	125	127	1085	1110
2b	115	117	1085	1110
3	77	79	690	710
4	53	56	475	495
4 just.	35	37	315	330

Som framgår av tabellerna uppgår skillnaden mellan de två alternativen (65% och 75%) till ca 2 öre/kg mjölk. Totalt för ett företag av samma storlek som typföretagen motsvarar denna skillnad ca 3 500 kr./år (vid 175 000 produktckvivalenter). För typföretagen i område 3 uppgår samkostnaderna till ca 250 000 kr./år (ca 1/3 av den totala intäkten). Mot bakgrund av att det fanns överkapacitet inom mjölkproduktionen under den period som tvåprissystemet tillämpades, kan det mycket väl vara så att en utökning av produktionen i samband med att tvåprissystemet avskaffades, kunde ske utan att samkostnaderna ökade nämnvärt. Även om en mycket stor del av den inträffade lönsamhetsförändringen berodde på avskaffandet av tvåprissystemet, torde det således ha varit möjligt för en stor del av företagen att kompensera sig genom ett högre utnyttjande av kapaciteten.

I tabell 4.1 och 4.2 redovisas beräkningar både för mjölk och nötkött. Det kan diskuteras om även stödet för nötkött bör påverkas av att effekterna av avskaffandet av tvåprissystemet beaktas. Å ena sidan kan utgångspunkten vara den att endast den direkta effekten av avskaffandet av tvåprissystemet bör beaktas. I så fall bör inte stödet för nötkött påverkas. Å andra sidan utgångspunkten den att en viss total lönsamhetsnivå för mjölkföretagen (uttryckt i genom en viss täckningsgrad) eftersträvas, bör även pristillägget för nötkött justeras i förhållande till de beräkningar som redovisades den 23 januari 1991.

I JNs skrivelse den 23 januari 1991 beräknades utgiften för mjölk och nötkött m. m. till 710 milj. kr. Den totala utgiften för mjölk och nötkött m. m. enligt olika alternativ kan beräknas enligt följande schema. Beräkningen av utgiften utgår från tabell 4.1.

Tabell 4.3. Schema för beräkning av utgiften

Täckningsgrad, %	Procent enl. ovan	Mjök, Mkr.	Kött, Mkr.	Summa, Mkr.
57	100	674	225	899
	75	641	211	852
	65	627	206	833
47	0	535	175	710
43				634 ¹

¹ Beloppet 634 milj.kr. har beräknats genom följande ekvation: $(899 - x) * 4/14 = 710 - x$ $x = 634$.

4.2 Exempel 2

Med utgångspunkt från den s. k. merkostnadsmodellen har ett alternativt räkneexempel gjorts för att belysa konsekvenserna av att ändra ett typföretags besättning med 1 mjölkko. Ett försök har således gjorts att utnyttja modellen som en modell för att studera marginella förändringar. En grund för att välja en förändring med 1 ko är att den redovisning över strukturutvecklingen som skedde ovan, antyder att effekten skulle kunna vara av denna storleksordning. För beräkningarna har antagits att samkostnaderna inte ändras vid en förändring av denna storleksordning. Med denna förutsättning minskar kostnaden per kg mjölk med ca 8 öre vid en ökning med 1 mjölkko.

Detta beräkningsresultat kan tillämpas så att det beräknade stödbehovet vid 57 % täckningsgrad reduceras med 8 öre/kg mjölk. I t. ex. stödområde 1 i alternativet med fyra områden blir då stödbehovet 149 öre/kg mjölk. Även för övriga områden är överensstämmelsen god med de stödbehov som redovisades i tabellerna 4.1 och 4.2.

4.3 Sammanfattande synpunkter

De antaganden som gjorts för de räkneexempel som redovisats ovan är osäkra. I exemplen har inte beaktats att jordbruket i norra Sverige hade särregler inom tvåprssystemet. Vidare kan jämförbarheten mellan olika år av uppgifterna om antalet mjölkkor ifrågasättas. Möjligen kan siffran för antalet mjölkkor för det senaste året vara högt i förhållande till tidigare år. Om dessa två faktorer beaktas kan antagandet om ökningen av antalet kor per besättning som en effekt av avskaffandet av två prissystemet vara en överskattning. Utgår man från en förändring med 0,5 kor per besättning i stället för en förändring med 1 ko per besättning till följd av avskaffandet av tvåprssystemet, skulle effekten bli endast 4 öre/kg i stället för 8 öre/kg. Produktivitetseffekten blir således lägre med antagande om en ändring med 0,5 kor per besättning i stället för 1 ko per besättning.

Proposition	1
Propositionens huvudsakliga innehåll	1
Propositionens lagförslag	2
Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 februari 1991	28
1 Inledning	28
2 Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige	29
2.1 Allmänna utgångspunkter	29
2.2 Strukturutvecklingen	33
2.3 Stödet till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige budgetåret 1991/92	33
2.3.1 Områdesindelningen	33
2.3.2 Stödet budgetåret 1991/92	35
2.3.3 Beräkningsmodellen	39
2.4 Utgångspunkter för stödet efter budgetåret 1991/92	39
3 Främjande av forskning rörande alternativa och kompletterande metoder till djurförsök	41
4 Startkapital till ny branschorganisation för matpotatiskontroll ..	42
5 En ny myndighet	42
6 Upprättade lagförslag	43
7 Hemställan	44
8 Anslagsfrågor för budgetåret 1991/92	44
9 Beslut	45
Bilaga 1 Sammanfattning av Prisstödet till jordbruket i norra Sve- rige — översyn av områdesgränserna. Jordbruksnämnden	46
Kartor över nuvarande och föreslagna områdesindelning	47
Särskilt yttrande av ledamöterna Genfors och Lundkvist samt skrivelse från jordbruksnämndens konsumentdelega- tion	51
Bilaga 2 Prisstödet till jordbruket i norra Sverige — utredning av skrivelser och motioner om områdesändringar. Jordbruksnämnden	55
Bilaga 3 Stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sve- rige budgetåret 1991/92. Jordbruksnämnden	60
Bilaga 4 Komplettering av tidigare redovisat förslag om stöd till jordbruket och livsmedelsindustrin i norra Sverige. Jordbruksnämnden	81

